

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

ROZVOJ HASIČSKÝCH ZÁJMOVÝCH ÚTVARŮ V JIHOČESKÉM KRAJI

Vedoucí práce: Mgr. Richard Macků, Ph.D.

Autor práce: Anna Poustková

Studijní obor: PVČ/ PS

Ročník: 4.

2020

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum,

Podpis autora

Poděkování

Mé poděkování patří na prvním místě vedoucímu diplomové práce Mgr. Richardu Macků, Ph.D. za cenné rady, připomínky, podporu, pomoc a trpělivost v průběhu přípravy bakalářské práce. Dále děkuji OSH Tábor, za poskytnutí výročních zpráv a dat ze sumářů. Vedoucím hasičských zájmových útvarů též děkuji za ochotu zapojit se do výzkumného šetření.

OBSAH

ÚVOD	6
1 VOLNÝ ČAS	7
1.1 POJEM VOLNOČASOVÉ AKTIVITY.....	7
1.2 POJEM VOLNÝ ČAS.....	7
2 SBOR DOBROVOLNÝCH HASIČŮ	10
2.1 HISTORIE ČINNOSTÍ MLÁDEŽE U SDH	10
2.1.1 <i>Počátek hasičské čety</i>	10
2.1.2 <i>Období mezi 1. a 2. světovou válkou</i>	11
2.1.3 <i>Období fašistické okupace</i>	11
2.1.4 <i>Období po válce až do sametové revoluce</i>	11
2.2 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA MLADÝCH HASIČŮ	12
2.2.1 <i>Vedoucí kolektivu hasičů</i>	13
2.2.2 <i>Věkové kategorie a zařazení do družstev</i>	14
3 CELOROČNÍ ČINNOST MLADÝCH HASIČŮ (SMĚRNICE HRY PLAMEN)	16
3.1 VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM MLADÝCH HASIČŮ	16
3.1.1 <i>Okruhy výchovně vzdělávacího programu mladých hasičů</i>	16
3.1.2 <i>Kronika</i>	17
3.2 SYSTÉM FYZICKÉ PŘÍPRAVY MLADÝCH HASIČŮ	17
3.2.1 <i>Požární útok</i>	18
3.2.2 <i>Požární útok s překážkami CTIF</i>	18
3.2.3 <i>Štafeta 4 × 60 metrů</i>	19
3.2.4 <i>Štafeta CTIF</i>	20
3.2.5 <i>Štafeta požárních dvojic</i>	21
3.2.6 <i>Závod požárnické všestrannosti</i>	22
3.2.7 <i>Běh na 60 metrů s překážkami – přebor jednotlivců</i>	24
4 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	26
4.1 HLAVNÍ A DÍLČÍ CÍL.....	26
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	26
5 METODIKA	27
5.1 KVANTITATIVNÍ VÝZKUM	28
5.1.1 <i>Výzkumná metoda</i>	28
5.1.1.1 <i>Analýza statistických údajů</i>	28

5.2	KVALITATIVNÍ VÝZKUM	28
5.2.1	Výzkumné metody.....	29
5.2.1.1	Rozhovor.....	29
5.2.1.2	Polostrukturovaný rozhovor	29
5.3	VÝZKUMNÝ SOUBOR	30
5.4	REALIZACE VÝZKUMU	30
6	VÝSLEDKY.....	32
6.1	GRAFY.....	32
6.1.1	Okres Písek.....	33
6.1.2	Okres Strakonice	34
6.1.3	Okres Prachatice	35
6.1.4	Okres Jindřichův Hradec	36
6.1.5	Okres Český Krumlov	37
6.1.6	Okres České Budějovice	38
6.1.7	Okres Tábor	39
6.1.8	Celkové zvýšení a snížení počtu dětí	40
6.2	ROZHOVORY	42
6.2.1	Rozbor jednotlivých trsů	42
6.3	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ	48
	ZÁVĚR	50
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	51
	SEZNAM TABULEK	53
	SEZNAM GRAFŮ	54
	SEZNAM PŘÍLOH.....	55
	SEZNAM ZKRATEK	57
	ABSTRAKT	58

ÚVOD

Téma bakalářské práce „*Rozvoj hasičských zájmových útvarů*“ jsem zvolila na základě dlouholetého působení u mladých hasičů. Postupem času, v kterém jsem na zájmový útvar docházela a poté také vedla, jsem viděla obrovský nárůst dětí, a proto jsem se začala o toto téma zajímat, zda nárůst probíhá jen v okrese Tábor či celokrajově. Cílem bakalářské práce je zmapovat rozvoj hasičských zájmových útvarů v Jihočeském kraji, a to počtem dětí a mládeže.

Na začátek práce jsem zahrnula kapitolu volný čas, která neodmyslitelně patří do každé kvalifikační práce, a jelikož zájmový útvar spadá do volného času, je mu věnováno obecné rozdělení. Další kapitoly jsou již věnovány historii sboru dobrovolných hasičů, organizační struktuře mladých hasičů a celoroční činnosti s mládeží. V podkapitole o organizační struktuře porovnávám předpoklady na vedoucího mladých hasičů a pedagoga volného času, dále popisují rozdělení věkových kategorií, které jsou stěžejní pro další práci s dětmi. Podstatnou složkou u mladých hasičů je celoroční činnost, do které spadá hra Plamen. Hra Plamen se dělí na výchovně vzdělávací program a systém fyzické přípravy, jejich pravidla udává Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska. Sbor, který chce být aktivním sborem, musí splnit předem zvolené okruhy výchovně vzdělávacího okruhu a podílet se na hře Plamen.

Empirická část bakalářské práce se věnuje obecnému ustanovení použitých výzkumů a jeho metod. Kvantitativní výzkum popisuje rozdělení početnosti dětí dle okresů v Jihočeském kraji, jenž jsou výsledně popsány v grafech a procentuálně vysvětleny v tabulce na základě výročních zpráv a dat ze sumářů. Poslední kapitola se věnuje kvalitativnímu výzkumu, který byl šetřen polostrukturovanými rozhovory a posléze vyhodnocen metodou vytváření trsů. Smíšené studie byly využity k ucelení informací.

Hlavním zdrojem pro zpracování kvalifikační práce byly především směrnice, stanovy a učební texty vydané Sdružením hasičů Čech, Moravy a Slezska, ve druhé části pak zejména data z vlastního výzkumu.

1 VOLNÝ ČAS

Vzhledem k tomu, že má bakalářská práce pojednává o volnočasové aktivitě, je nutností zahrnout krátkou kapitolu o volném čase. Každý člověk totiž potřebuje odpočinek, kterým obnoví své fyzické, ale i psychické síly, a proto je pro člověka volný čas velmi důležitým činitelem.

1.1 POJEM VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

Předmět volnočasových aktivit je široké a také aktuální téma především u dětí a adolescentů, kdy se organizace volného času podílí na tvorbě celkové osobnosti. Nesprávné podílení se na životě jedince může vést i k zásadním změnám v životě, jako je návyk na určité látky, ať už nelegální či legální. Volnočasové aktivity mají zásadní vliv na celkový vývoj dítěte a poté jeho následující začlenění do společnosti (Kaplánek, 2009, s. 6).

1.2 POJEM VOLNÝ ČAS

Pojem „volný čas“ nemá ustálenou definici, a proto je vícero formulací od rozdílných autorů. Obor pedagogika volného času vznikl ze snahy vyplnit volno a nicnedělání dětí a mládeže. Tento obor napomáhá „*autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 161).

Autorů, kteří definovali volný čas, je nespočet, tudíž jsem vybrala jen několik z nich:

„Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, která zůstane z 24 hodin běžného dne po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku).“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 274). Definice pojednává o negativním trávení volného času, a to proto, že popisuje volno, které máme od práce.

„Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené

s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a další časové ztráty.“ (Pávková, 2008, s. 13). Tato definice je pozitivní, protože vyjmenovává přesně ty činnosti, které do volného času nespádají.

„Volný čas je dobou, kterou má po splnění těchto potřeb a povinností člověk k dispozici pro činnosti seburčující a sebevytvářející: odpočinek a zábavu, rozvoj zájmové sféry, zlepšení kvalifikace, účast na veřejném životě.“ (Hájek, 2008, s. 10). Definice je opět pozitivním pohledem na volný čas, a to z důvodu vyjmenování činností, které do volného času patří.

„Volný čas můžeme definovat buď negativně nebo pozitivně. Negativní definice volného času vycházejí z vymezení volného času vůči pracovní době („mám volno od práce“), zatímco pozitivní definice se pokouší vymežit volný čas na základě jeho vlastní kvality, tedy jako čas, s nímž může jedinec svobodně nakládat („mám volno pro sebe, pro svoje záliby, pro druhé atd.).“ (Kaplánek, 2011, s. 6). Tato definice vymezuje rozdílnost mezi pojmem negativní a pozitivní trávení volného času.

Vážanský ve své knize popisuje rozdíl mezi těmito definicemi, přičemž jako negativní formuluje čas, který máme mimo své domácí a pracovní úkoly a své fyziologické potřeby. Naproti tomu pozitivní čas je čas, který trávíme podle svého svobodného rozhodnutí. U negativní definice se velmi často objevuje časová hranice oproti době strávené v práci, na rozdíl u pozitivní definice se autoři snaží vyzdvihnout dobu strávenou mimo ni, nejčastěji však s funkcí svobodné oblasti života (Vážanský, 2001, s. 30).

Pokud se tedy zpětně podíváme, zjistíme, že vyhovující definice volného času neexistuje a záleží na každém, podle které se bude řídit, a proto existuje právě negativní a pozitivní pojem volného času. Všechny definice jsou jiné, ale přitom si tak podobné a je jen na nás, jak se svým volným časem naložíme. Díky dobrovolnému rozhodování si můžeme zvolit jakoukoliv činnost, která nám přináší užitek a dokáže nás rozveselit, samozřejmě v rámci zákonů. U dětí pomáhají s výběrem volnočasových aktivit rodiče, nesmí ale dojít k výběru pouze ze strany rodiče, poté hrozí negativní postoj a nepříznivý vývoj dítěte.

Pávková o této problematice pedagogiky volného času pojednává ve své knize hned o pěti pohledech. Z **ekonomického hlediska** společnost monitoruje

investice do volného času, a jakým způsobem se jí vracejí. Z **hlediska sociologického a sociálněpsychologického** je důležité sledovat zdokonalování mezilidských vztahů. Z **politického hlediska** se dohlíží na zásah státu do oblasti volného času. Dále se sleduje zdravý duševní a tělesný vývoj člověka, a to z hlediska zdravotně hygienického. Přehled uzavírá **pedagogické a psychologické hledisko**, při kterém je nutné, aby pracovník pracující v oblasti volného času přispíval k uspokojování psychických i biologických potřeb (Pávková a kol., 2008, s. 15–17).

Naproti těmto hlediskům roztřídila Knotová jiná pojetí volného času, která můžeme rozdělit do tří velkých skupin. Prvním je **pojetí optimistické**, které chápeme jako pojetí, které udává cíl a smysl života. Druhé je **pojetí skeptické** pojednávající o negativních stránkách volného času a jejich rizik. Poslední, **pojetí realistické**, vytváří ve volném čase hodnoty v reálném společenském prostředí (Knotová, 2011, s. 25).

2 SBOR DOBROVOLNÝCH HASIČŮ

V České republice existuje doplňovací funkce, která znamená, že profesionální hasiči jsou doplňováni sbory dobrovolných hasičů. Sbory díky tomu dostávají různé příspěvky od státu, organizace Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, ale také od obce či okolních firem.

V naší zemi jsou dobrovolní hasiči velmi významnou složkou společenského života. Organizují různé plesy, pouťové zábavy či brigády. Nedílnou součástí jsou i soutěže, které mají pro tyto sbory v nynější době největší váhu. Soutěže jsou i v celostátním měřítku, a kde se jedná o sport, přesněji hasičský sport.

2.1 HISTORIE ČINNOSTÍ MLÁDEŽE U SDH

V této části se obeznámíme s počátky práce s mládeží u dobrovolných hasičů a jejím postupným vývojem, který byl důležitou částí pro dnešní práci s dětmi.

Jeho historický vývoj se začal rozvíjet na začátku 19. století, kdy se také současně volný čas proměňoval ve společenský fakt. V tomto časovém úseku začaly vznikat různé volnočasové organizace (pionýři, sdružení mladých křesťanských mužů a žen YMCA a YWCA, sdružení Sokol, spolky různého charakteru, aj.).

2.1.1 POČÁTEK HASIČSKÉ ČETY

Na začátku 20. století začaly vznikat v hasičských sborech jinošské hasičské sbory, které se poprvé dostávají do povědomí veřejnosti roku 1836 od sedleckého faráře Jana Ceybky. Jeho hlavním cílem bylo, aby mládež věděla, jak si počínat při ohni (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2008, s. 9).

I když činnost Jana Ceybky byla velmi přínosná, oficiálně se základy zásad k zakládání jinošských skupin objevily až roku 1905. Přesto, že mezi hasiče patřila řada pedagogů, nebyl vypracován žádný celistvý systém hasičské výchovy a výcviku. Na začátku 20. století byla J. B. Hubálkem vypracována, později i schválena, pravidla o jinošských družinách. Pravidla udávala, že do skupiny se může přidat každý chlapec starší 15 let s povolením otce a se

současným vzděláváním byla zaměřena na praktický a teoretický výcvik, národní a mravní výchovu. Návrh bohužel nebyl v praxi zajímavý, a proto se od něj upustilo. Naštěstí se roku 1912 návrh vrací a díky těmto pravidlům vzniká příručka pro „Jinošské družiny při sborech dobrovolných hasičů“, kde se objevují znaky anglického skautingu. Věk pro přijímání do družiny byl nastaven od 14 do 17 let, samozřejmě se svolením otce. Do praktické výchovy byla zařazena obsluha stříkaček, požárních hydrantů, výcvik s krátkým žebříkem, hadicemi a v neposlední řadě první pomoc (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2008, s. 9).

2.1.2 OBDOBÍ MEZI 1. A 2. SVĚTOVOU VÁLKOU

Situace jinošských skupin zůstala v tomto období poměrně stejná, jako tomu bylo před 1. světovou válkou, stále se poukazovalo na nedostatek mládeže v hasičském sdružení. Situace se začala zlepšovat od roku 1934, kdy je vidět větší rozvoj hasičstva mezi dětmi a mládeží. V tomto období byly děti a mládež rozděleny do dvou věkových kategorií, a to na 6–14 let a 14–17 let. Rozvíjela se branná a tělesná výchova, pořadová příprava, rekreace, samaritánská a hasičská výchova a vždy bylo zvoleno týdenní heslo (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2008, s. 9).

2.1.3 OBDOBÍ FAŠISTICKÉ OKUPACE

V tehdejším Protektorátu Čechy a Morava byla situace spolků velmi obtížná, byly podporovány pouze spolky schválené. Tato situace vývoji dobrovolného hasičského hnutí nikterak nepomáhala v rozvoji, omezovala a upravovala jejich činnost. V roce 1939 byla uvedena příručka pro vedoucí hasičského sboru, ve které se nacházel organizační řád pro práci s dětmi a mládeží (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2008, s. 9).

2.1.4 OBDOBÍ PO VÁLCE AŽ DO SAMETOVÉ REVOLUCE

Po 2. světové válce se situace s hasičskými sbory zlepšovala, dobrovolnictví pro děti a mládež dostalo zelenou. Byla zvolena dorostová komise, která stanovila úkoly pro činnost s dětmi a výcvik vedoucích. Následně stát vyzýval

hasičské sbory k návštěvě škol, a tím zajistil nárůst počtu členů (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2008, s. 9).

V průběhu roku 1949 došlo ke sjednocení národních svazů mládeže a vznikl Československý svaz mládeže. Při jejím vzniku byla vytvořena Pionýrská organizace. V této souvislosti začaly hasičské sbory spolupracovat s vyššími hasičskými orgány, a tím se během poloviny 20. století zvyšuje rozvoj dětských hasičských organizací. Činnost dobrovolných hasičů začala pronikat do školních kroužků. Aby vedoucí pracovali s dětmi a mládeží správně, proběhlo roku 1957 jejich historicky první školení (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2008, s. 9–10).

Nejzásadnějším rokem pro členy Československého hasičského svazu je rok 1952, který se zapsal do historie dějin díky vyhlášení soutěže pro mládež. Obsahem této soutěže byl požární útok bez vody pro děti do 12 let, s vodou pro děti od 12 let. Mládež také soutěžila v běhu na 60 metrů a odpovídala na otázky požárnické teorie. Soutěžní klání probíhalo s obměnami až do roku 1971, kdy nastoupila hra Plamen, jejímž cílem bylo rozvíjet vědomosti, znalosti a návyky v požární ochraně (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2008, s. 10).

Na přelomu roku 1989 a 1990 došlo ke změně politického systému v Československu, čímž se změnil také název organizací na Sbor dobrovolných hasičů (dále jen SDH) Čech, Moravy a Slezska (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2008, s. 10).

2.2 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA MLADÝCH HASIČŮ

Slovo organizace už samo o sobě říká, že se jedná o určitou organizovanou činnost, a proto je důležité dodržovat daná pravidla. Organizace má vždy ucelenou strukturu, dle které se musí řídit, aby práce byla co nejefektivnější.

Takto je tomu i u mladých hasičů, kteří patří pod organizační jednotku Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska (dále jen SH ČMS). Sbor dobrovolných hasičů patří právě pod SH ČMS a je definován takto: *„Sbor je základní organizační jednotkou – pobočným spolkem, v němž jsou bezprostředně realizovány cíle SH ČMS, práva, povinnosti a zájmy členů SH ČMS. Sbor v rozsahu vymezeném těmito*

stanovami v příslušném územním obvodu analyzuje, koncipuje, koordinuje, metodicky řídí, organizačně zabezpečuje a realizuje zejména součinnost jmenovitě na úseku požární ochrany, vnitřní činnost a záležitosti.“ Každý sbor je tvořen orgány, mezi které spadá valná hromada, výbor sboru, starosta sboru, velitel sboru a vedoucí zájmového útvaru. Jak tomu tak bývá, tak i u SDH má každá část orgánu svou náplň práce. Nejhlavnější orgán této bakalářské práce, která spadá pod Pedagogiku volného času, je orgán vedoucího zájmového útvaru, který dohlíží na hasičskou celoroční činnost. V této části bakalářské práce uvedeme jeho specifika pro práci s dětmi a mládeží, pedagogickou činnost a rozdělení věkových kategorií dětského kolektivu (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2017, s. 14).

2.2.1 VEDOUcí KOLEKTIVU HASIČŮ

Děti jsou při docházení na zájmový útvar vystaveny autoritě, která dohlíží na zájmovou činnost a její hladký průběh. Autorita během aktivit ovlivňuje vývoj dětí, a proto je nedílnou součástí kroužků.

Každá zájmová organizace, včetně dobrovolných i školských, potřebuje kvalifikované pracovníky, kteří budou zájmovou činnost vykonávat. Pro některé zařízení je nedílnou součástí kvalifikace v oblasti střední či vysoké pedagogické školy. SH ČMS si kvalifikaci v rámci svých stanov zařizuje sám.

V rámci směrnice je dáno, že vedoucím kolektivu mladých hasičů může být osoba starší 18 let, která je členem SH ČMS. Osoba vyhovuje kritériím, které jsou důležité pro práci s dětmi a mládeží u SH ČMS, je způsobilá činnost vykonávat, řídit a organizovat, rozhodovat o změnách týkajících se zájmového útvaru, předkládat názory na schůzkách valné hromady a výboru sboru. Vedoucí může během svého působení dosáhnout tří stupňů kvalifikace, které probíhají v jednodenním bloku, a je důležité si odbornou přípravu obnovovat. Obnova se rozlišuje dle stupňů. I. stupeň, který je nejvyšší, je potřeba obnovovat jedenkrát za 5 let, zatímco II. a III. stupeň je potřeba obnovovat častěji, a to jedenkrát za 2 roky. Nesmíme zapomenout, že během těchto zkoušek skládá každý slib, který zní: „Přijímám povinnosti vedoucího

kolektivu mladých hasičů a slibuji, že povedu mladé hasiče k naplňování stanovených zásad a cílů.“ (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, Směrnice činnosti s kolektivem mladých hasičů, s. 3–5).

Pokud se podíváme na předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka, zjistíme, že musí splňovat podobná kritéria, ač jsou jinak formulovaná. Hlavní podmínkou pro pedagogického pracovníka je způsobilá činnost k právním úkonům, bezúhonnost a zdravotní způsobilost. Naproti tomu vedoucí kolektivu MH nemá stanovenou odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost a znalost českého jazyka (Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících).

2.2.2 VĚKOVÉ KATEGORIE A ZAŘAZENÍ DO DRUŽSTEV

Vzhledem k tomu, že má bakalářská práce je zaměřena na úsek mládeže, musíme si vytyčit hlavní náplň práce s mládeží: *„Vytvářet podmínky pro činnost s dětmi a mládeží, podporovat zdravý rozvoj jejich osobnosti, zejména pak jejich psychických, intelektuálních, mravních, sociálních a fyzických schopností, vést mladé členy k odpovědnosti za rozvoj své osobnosti, úctě k vlasti, přírodě a celému lidskému společenství jako i k dodržování preventivně výchovných zásad v oblasti požární ochrany, ochrany obyvatelstva a dalších mimořádných událostí.“* (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, 2017, s. 1).

Jak už je zvykem, většina zájmových činností je určena pro děti, a proto se mladým hasičem může stát děvče nebo chlapec ve věku od 3 do 18 let. Pro vstup do kolektivu mladých hasičů je důležitý souhlas zákonného zástupce a souhlas SDH, přičemž řádným členem SH ČMS je právě mladý hasič. Aby byl mladý hasič řádným členem, musí se dodržet podmínky pro členství, mezi které patří přihláška a rozhodnutí výboru konkrétního SDH, dále se doporučuje složit slib, který zní: *„Slibuji na svou čest, že budu plnit a ctít zásady a cíle mladých hasičů.“* Každé dítě má registraci v evidenci na okresním sdružení hasičů (dále jen OSH) a členský průkaz. Členský průkaz obsahuje číslo průkazu, jméno a příjmení, rodné číslo, podpis, místo a datum vydání, razítko a údaj, od kdy je totožný členem. Podpis je velmi důležitý, protože jím se

stvrzuje dodržování stanov a vnitřních předpisů sdružení. Pokud i nadále člen po studiu patří mezi dobrovolné hasiče, je nutné každoročně platit členský příspěvek, který si stanovuje každý SDH sám (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, Směrnice činnosti s kolektivy mladých hasičů, s. 1).

Kolektiv mladých hasičů můžeme nazývat kolektivem jedině v případě, pokud jej tvoří alespoň pět mladých hasičů, jejichž věk se pohybuje od 3 do 18 let. Pod každé SDH tedy připadá pouze jeden kolektiv a jeho vznik začíná registrací u OSH. Mladí hasiči jsou členěni do jednotlivých družstev dle jejich věku:

Přípravka – děti ve věku od 3 do 6 let.

Mladší – děti ve věku od 6 do 11 let.

Starší – mládež ve věku od 11 do 15 let (změna minimálního počtu dětí z 5 na 7).

Dorostenky a dorostenci – mládež ve věku od 13 do 18 let.

Vzhledem k prolínání věků v kategoriích je jedno pravidlo, které se musí dodržovat. Celoroční hra Plamen, o které budu psát v následující kapitole, začíná vždy školním rokem, to znamená 1. 9., a dítě, které při zahájení nového ročníku dovrší 6 let, nesmí soutěžit v kategorii přípravky, v mladší kategorii nesmí dovršit 11 let a ve starší kategorii zase 15 let. Pokud tedy dítě dovrší tohoto věku, musí automaticky přejít do kategorie vyšší (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, Směrnice činnosti s kolektivy mladých hasičů, s. 2-3).

Každý hasič, a to i ten mladý hasič, je zavázán řídit se dle stanov a předpisů sdružení, aktivně se dle věku podílet na funkci sboru, získávat základní hasičské dovednosti a znalosti, hájit majetek sdružení, dodržovat a uznávat pokyny instruktora a vedoucího (Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, Směrnice činnosti s kolektivy mladých hasičů, s. 1-2).

3 CELOROČNÍ ČINNOST MLADÝCH HASIČŮ (SMĚRNICE HRY PLAMEN)

3.1 VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM MLADÝCH HASIČŮ

Důležitou složkou hry Plamen je celoroční činnost mladých hasičů, která se v průběhu roku plní a poté vyhodnocuje. Sbor si zvolí z každého okruhu jeden bod, který se musí uskutečnit v období od okresního či okrskového kola do následujícího okresního či okrskového kola, a o těchto bodech musí být údaj v kronice (Směrnice hry Plamen, s. 28).

3.1.1 OKRUHY VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU MLADÝCH HASIČŮ

Pod celoroční činnost mladých hasičů patří čtyři okruhy, které jsou logicky uspořádané. Tři z těchto oblastí jsou zaměřeny na volnočasové aktivity a jen jeden z nich je vedený jiným směrem. Každý sbor musí splnit vždy jeden bod z každé sféry, pokud tak neučiní, sbor získá pět trestných bodů za každý nedodržený okruh (Směrnice hry Plamen, s. 28).

I. Okruh nabízí výběr z volnočasových aktivit, které jsou ve většině případů zaměřeny na kulturní poznání či na prázdninový tábor trvající déle než pět dnů (Směrnice hry Plamen, s. 28).

II. Okruh je také zaměřen na volnočasové aktivity, které jsou tentokrát cíleny na životní prostředí (Směrnice hry Plamen, s. 29).

III. Okruh je jako jediný směřován na zájmové vzdělávání, kde je důležité, aby celý kolektiv získal alespoň 5 odznaků, které se týkají odbornosti mladého hasiče či jeho specializací (Směrnice hry Plamen, s. 29).

IV. Okruh se zabývá znovu volnočasovými aktivitami, které spolu jako u předchozích okruhů tolik nesouvisí. V této oblasti je možné si vybrat mezi sportovními aktivitami, estetickou tematikou či kulturním zaměřením (Směrnice hry Plamen, s. 29).

3.1.2 KRONIKA

Každý kolektiv mladých hasičů si svou celoroční činnost zaznamenává do svých kronik, ať už se jedná o účast na soutěžích či jiných volnočasových aktivit. Do každé pamětní knihy musí být zaznamenány podmínky vybrané sborem ze čtyř okruhů, které se zařazují do celkového hodnocení okresního kola. Záznam musí obsahovat obecné informace o konání akce, nejlépe s počtem účastníků, krátkým průběhem a fotografiemi. Kronika se odevzdává na okresním kole, kde se hodnotí splnění podmínek a následně její estetické a literární pojetí. Na základě výtvarné dovednosti se poté vybere nejhezčí kronika, která je vyhlášena nezávisle na celkovém hodnocení okresního kola (Směrnice hry Plamen, s. 30).

3.2 SYSTÉM FYZICKÉ PŘÍPRAVY MLADÝCH HASIČŮ

„Cílem disciplín je zvýšit fyzickou kondici mladých hasičů, obratnost a zručnost s požárním nářadím, v provedení požárně technických disciplín a atletickou pohyblivost při štafetových bězích.“ (Směrnice hry Plamen, s. 31).

Disciplíny hry Plamen mají předem určená pravidla, díky kterým se může jejich dokončení hodnotit. U každého stanoviště musí být přítomen hlavní rozhodčí, zapisovatel a ostatní rozhodčí, kteří měří čas. Pokus je dokončen ve chvíli, kdy je prováděná disciplína ukončena, hlavní rozhodčí disciplínu vyhodnotil, byl zapsán výsledný čas a čas ukončení pokusu, rozhodčí případně udělil trestné body či určil neplatnost pokusu (Směrnice hry Plamen, s. 31).

Každá soutěžní hlídka má možnost zaběhnout každou disciplínu pouze jednou, výjimkou je podání protestu v případě, že se během provádění vyskytla technická závada na motorové stříkačce, jiném nářadí nebo překážce. Tento protest může být podán pouze při užití nářadí, které je poskytnuto pořadatelem. Dalším alarmem pro podání protestu může být jiný závodník na trati či nářadí z druhé štafety. Ohrazení musí být vždy předloženo přímým odkazem na danou chybu, jinak nemůže být uznáno. Pokud je uznána možnost opakování pokusu, je důležité dodržet časovou odchylku minimálně deset minut (Směrnice hry Plamen, s. 31).

Před začátkem soutěže jsou rozeslány organizační pokyny, v kterých se uvádí použití vlastního nebo jednotného náradí. Pokud jsou u vlastního náradí zjištěny neodpovídající podmínky, pokus je brán za neplatný. Mezi podmínky patří zachování daných rozměrů a schválené těsnění spojek. Každá disciplína má předem dané materiální zabezpečení (Směrnice hry Plamen, s. 31).

3.2.1 POŽÁRNÍ ÚTOK

Požární útok je určen pro sedm členů týmu, a pokud na okresním kole nerozhodnou organizátoři jinak, je prováděn pouze jeden pokus. Ve vyšších kolech hry Plamen je pokus prováděn dvakrát a do hodnocení se započítává čas lepší (Směrnice hry Plamen, s. 33).

Před startem je důležitá příprava náradí na základně, která má 2 × 2 m a 10 cm vyvýšení nad terénem. Pro kategorie přípravky a mladších je při chystání základny povolena pomoc od vedoucích, pro kategorii starších nikoliv a je omezena časem na pět minut. Během této doby se musí základna kompletně připravit a před samostatným úkonem je nastartována dospělým člověkem motorová stříkačka, poté je dán povel ke startu (Směrnice hry Plamen, s. 36).

Po odstartování pokusu běží všech sedm členů k základně, kde zapojí veškeré náradí. Koš, který je nasazen na savici, je vhozen do kádě s vodou, část týmu spojí své hadice a běží dopředu k terčům. Tyto terče jsou postupně naplňovány vodou a po jejich sražení je pokus ukončen. Vzhledem k různým věkovým rozdílům je složitost požárního útoku ztížena starší kategorii, mezi které patří rozpojené savice a vlastní strojník z řad týmu. V průběhu disciplíny je povolena pomoc od ostatních z týmu, naopak je zakázána pomoc od vedoucích (Směrnice hry Plamen, s. 36–37).

3.2.2 POŽÁRNÍ ÚTOK S PŘEKÁŽKAMI CTIF

Požární útok je určen pro devět členů týmu a na okresním kole je počet pokusů na organizátorech. Ve vyšších kolech hry Plamen je pokus prováděn

dvakrát a do hodnocení se započítává opět čas lepší (Směrnice hry Plamen, s. 41).

Důležitým faktorem je, aby si každý kolektiv před zahájením disciplíny připravil veškeré nářadí a potřebný materiál, který je dle Směrnice povolen. Při této disciplíně je možnost využít svého či společného materiálu. V případě, že se družstvo rozhodne pro vlastní nářadí, má na přípravu pouze pět minut, v opačném případě je na nachystání společného materiálu deset minut, s výjimkou dvou sad společného vybavení, kde je délka stanovena opět na pět minut. Vždy se započítává čas od pokynu hlavního rozhodčího (Směrnice hry Plamen, s. 41).

Tým, který je připraven k útoku, se zařadí ke startovní čáře. Předem byl zvolen velitel, jenž podá hlášení k provedení disciplíny, a následně je odstartováno. První vyběhne velitel, kterého nesmí nikdo předběhnout, poté vybíhá první čtveřice a následovně poslední čtveřice soutěžících. Na dráze se nacházejí překážky a každý člen je musí zvládnout, jinak pro své družstvo sbírá trestné body. Celý proces probíhá tak, že je na dráze vodní příkop a musí být přeskocen. Dále je připraven přeskok bariéry, tunel a lávka. Čtveřice, která vybíhala dříve, má na konci za úkol stříkat na terč ze džberových stříkaček. Druhá čtveřice na dráze rozvinuje a spojuje hadice. Před cílem musí všichni, kromě velitele, uvázat daný uzel či přiřadit reálný technický prostředek k vyobrazené kopii na obrázku. Během plnění je zakázáno mluvit, každé slovo je penalizováno trestnými body (Směrnice hry Plamen, s. 43–45).

3.2.3 ŠTAFETA 4 × 60 METRŮ

Štafetový běh je složen ze dvou čtyřčlenných hlídek družstva, přičemž každé dítě může běžet pouze v jedné dráze. Na okresním i vyšších kolech je stanoven jeden pokus pro štafetu a do hodnocení se počítá lepší čas z obou tratí (Směrnice hry Plamen, s. 56).

Uskutečnění se většinou provádí na dvou a více drahách současně, s rozdělením na čtyři 60 m úseky se šířkou 2,4 m až 2,5 m s cílem v jedné rovině. Vzhledem k bezpečnosti je důležitá povrchově rovná trať, v ojedinělých

případech se může jednat o travnatý povrch. Doba přípravy na pokus je stanovena na pět minut (Směrnice hry Plamen, s. 56).

Po přípravě dráhy se každý soutěžící rozmístí do jednoho ze čtyř úseků. První člen týmu na pokyn hlavního rozhodčího startuje. Ve svém úseku přeběhne přes kladinu a v předávacím území předá štafetový kolík, který je zde nahrazen proudnicí. Druhý závodník po převzetí přeskočí svou překážku, která je rozdílná pro věkové kategorie. Přípravka a mladší přeskakují břevno o výšce 0,7 m, v kategorii starších se mění překážka pouze pro chlapce, a to na bariéru o výšce 1,5 m. V třetím úseku čeká další soutěžící, který po předávce běží a jeho úkolem je přenést prázdný přenosný práškový hasicí přístroj. Po posledním předání následuje poslední zdolání překážky v podobě zapojení hadic a následným doběhnutím do cílové roviny. V průběhu disciplíny je zakázáno mluvit, za špatně provedené předávky a nepřekonané překážky se pokutuje trestnými body (Směrnice hry Plamen, s. 56–61).

3.2.4 ŠTAFETA CTIF

Disciplína je určena pro devět členů týmu a je složena z devíti soutěžních drah. Pokud pořadatel okresního kola nerozhodne jinak, je pouze jeden pokus, na vyšších kolech jsou vždy dva pokusy a opět se započítává čas lepší (Směrnice hry Plamen, s. 64).

Štafetový běh je dlouhý 400 m, je rozdělen do devíti úseků o minimální šířce 1,2 m. Štafetový kolík nahrazuje proudnice, nesmí být nijak upravovaná a musí být bez uzávěru. Doba přípravy na pokus je pět minut (Směrnice hry Plamen, s. 64).

Jakmile uběhne doba přípravy a soutěžící se rozmístí na svá místa, na pokyn rozhodčího vybíhá první člen. Ten na svém úseku přeleze žebříkovou stěnu, kde na levém konci sebere proudnici a v předávacím území ji předá dalšímu závodníkovi. Druhá dráha je bez překážek, tudíž dalším úkolem je hladké předání. Po převzetí štafetového kolíku následuje přenesení hadice na podložku. Dalším úsekem je opět dráha bez překážek, která může pomoci dohnání výsledného času. Pátý a šestý soutěžící mají skoro totožný úkol, jeden

musí podlézt laťku vysokou 0,8 m a druhý přeskočit lehkootletickou překážku o výšce 0,6 m. Na sedmé dráze je přenosný hasicí přístroj, který se přenese na vyznačenou podložku. Předposlední úsek je opět určený pro sprint bez překážek. Na poslední dráze se zapojí hadice a dobíhá se do cílové rovinky. V průběhu disciplíny je zakázáno mluvit, za špatně provedené předávky, nepřekonané či špatně překonané překážky se pokutuje trestnými body (Směrnice hry Plamen, s. 64–69).

3.2.5 ŠTAFETA POŽÁRNÍCH DVOJIC

Štafeta je určena pro devět i deset závodníků, přičemž je rozdělení následovné:

- dvě čtyřčlenná družstva + jeden velitel
- dvě pětičlenná družstva (ke každému jeden velitel)

Soutěžní družstva vykonávají obě štafety současně, čímž jsou pro tým dány dva pokusy, vždy se započítává lepší výsledek. Doba přípravy na pokus je stanovena na dvě minuty (Směrnice hry Plamen, s. 73).

Dráha pro štafetu požárních dvojic je dlouhá 20 m, na jejímž konci se nachází hydrantový nástavec. Pro plynulejší průběh soutěže jsou dvě totožné dráhy vedle sebe. Nástavec je dodán pořadatelem a ostatní nářadí může mít kolektiv vlastní dle Směrnic Plamen (Směrnice hry Plamen, s. 73).

Po přípravě dráhy se družstva postaví na svou startovní čáru, jako první stojí velitel, za ním první dvojice a za nimi druhá dvojice. Na pokyn hlavního rozhodčího vybíhá velitel (pokud má družstvo velitele dva, vybíhají současně, každý ve své dráze). Ten oběhne hydrantový nástavec a vrátí se. Po přeběhnutí startovní čáry může vybíhat první dvojice. Každý z dvojice má jiný úkol, jeden uchopí proudnici a druhý hadici. Hadice má být zapojena do hydrantu, proudnice do hadice a hadice následně roztažena. Poté oba z dvojice oběhnou metu a vrátí se. Druhá dvojice může vybíhat po doběhnutí startovní čáry obou závodníků z předchozí dvojice. Ti mají za úkol hadici přehnout, odpojit proudnici a smotat ji co nejrychleji a nejlépe. Poté, co druhá dvojice proběhne startovní rovinkou, je disciplína ukončena. V průběhu disciplíny je zakázáno

mluvit, za špatně provedené úkony jsou trestné body (Směrnice hry Plamen, s. 73–78).

3.2.6 ZÁVOD POŽÁRNICKÉ VŠESTRANNOSTI

Všechny disciplíny mají stejný cíl, ale závod požárnické všestrannosti má navíc svůj cíl individuální, který zní: „Získávat a upevňovat všestrannou sportovní zdatnost soutěžících a zároveň zvyšovat jejich znalosti.“ (Směrnice hry Plamen, s. 81).

Jelikož je tento závod nejobtížnější, vyžaduje také největší přípravu. Je důležité si vše časově rozvrhnout, mít dostatek rozhodčích, pomocné čety, zdravotníků a materiálu. Než začne samostatný proces, musí se rozmístit fáborky, stanoviště, jejich rozhodčí a pomůcky (Směrnice hry Plamen, s. 81–82).

Závod požárnické všestrannosti nebo také branný závod je určen pro pětičlennou hlídku. Za každé družstvo můžou soutěžit dvě hlídky, každý soutěžící může běžet pouze jednou a do celkového hodnocení se započítává lepší skóre (Směrnice hry Plamen, s. 81).

Trať, po které se soutěží, je v terénu vyznačena fáborky, které jsou barevně rozlišeny podle věkových kategorií a jsou na ní viditelná všechna stanoviště. Trasa je umístěna tak, aby byl terén mírně zvlněný a dokázalo ho překonat každé dítě. Vzhledem k tomu, že je hasičský zájmový útvar určen pro děti ve věku od 3 do 15 let, je délka trati rozdílná. Kategorie starší běží po délce cca 3 km, kategorie mladší má závod zkrácený o 1 km. Přípravka všechny své úkoly splní na předem stanoveném místě a následovně běží společně s vedoucím či instruktorem symbolickou trasu (Směrnice hry Plamen, s. 82).

Stanoviště se rozmisťují dle pořadatele, nemají vždy stejné pořadí a jsou označeny K1 – K6. Materiální zabezpečení je dostupné na stanovišti a stejné pro všechna družstva. Každá hlídka vybíhá po časovém intervalu z důvodu možnosti potkání se na trati, tento interval si pořadatel určuje sám. Na každém stanovišti jsou k dispozici stopky, které se využívají v případě, že některé družstvo doběhne jiné, v tomto případě se stopuje „čekací čas“. Soutěžní

družstvo má během závodu u sebe hodnotící listinu, do které se zapisují jejich body (Směrnice hry Plamen, s. 81–84).

- K1 - Střelba ze vzduchovky - Každý z hlídky má k dispozici jednu vzduchovku se třemi náboji, s kterou vleže střílí na tři své špalíky či terče. Pokud soutěžícímu spadnou na jednu ránu všechny špalíky, nesmí je nikomu věnovat, může s nimi ale střílet na špalíky ostatních. Po ukončení disciplíny jsou zapsány výsledky, případně trestné body a hlídka pokračuje v běhu (Směrnice hry Plamen, s. 84–85).
- K2 - Základy topografie - Prvním úkolem na tomto stanovišti je losování topografických značek. Každý si vytáhne jednu značku a tu musí sám správně určit. Pro starší kategorii je počet těchto značek 25, pro mladší pouze 15, pro přípravku si pravidla určuje pořadatel. Druhým úkolem je zorientovat mapu dle buzoly (určení správnosti severu, jihu, východu a západu). Pro starší je navíc připraveno losování na orientaci určeného bodu neboli určení azimutem. Tolerance u měření je ± 6 stupňů. Za nesprávné určení jsou trestné body (Směrnice hry Plamen, s. 85–86).
- K3 - Uzlování - Opět si každý z hlídky losuje uzel a ten následovně uváže. Na výběr je zde z pěti uzlů, které se nazývají: zkracovačka, lodní, tesařský, plochá spojka a úvaz na proudnici. Uzle mají předem danou funkčnost vázání a za jejich nedodržení jsou trestné body. Na tomto stanovišti je povolena slovní pomoc (Směrnice hry Plamen, s. 87–88).
- K4 - Základy první pomoci - Zde se rozdělí tým na dvojici a trojici. Trojice má za úkol na jednom ze soutěžících obvázat třícípým šátkem poraněné koleno a společně ho přenést do vzdálenosti 20 m bez dotknutí se zraněného země. Pro transport se doporučuje udělat stoličku z lidských rukou. Dvojice na rozdíl od trojice zaváže na druhém závodníkovi trojícípým šátkem zraněnou horní končetinu

a posléze ho svou pomocí odvede na místo určení. Za nesprávné uvázání, radu od zraněného či nesprávný transport jsou trestné body (Směrnice hry Plamen, s. 89–91).

- K5 – Požární ochrana – Všichni z hlídky si vylosují grafickou značku technického prostředku požární ochrany, přiřadí ji k reálnému materiálu či reálné fotografii a správně určí její název. Kategorie mladší má pouze pět grafických značek, starší určuje všech deset, přípravek má upravená pravidla dle pořadatele. Poté následuje další úkol, kterým je určení správného hasicího přístroje. Každý člen si vytáhne obrázek se skupinou hořlavých látek a slovně k němu přiřadí jeden nevhodný a vhodný typ přenosného hasicího přístroje. Závodníci si mezi sebou nemohou radit jinak je penalizace trestnými body, za nesprávné přiřazení také (Směrnice hry Plamen, s. 91–92).
- K6 – Překonání překážky po vodorovném laně – Každý ze soutěžících musí jakýmkoliv způsobem bez dotknutí se země překonat lano, které je zavěšené mezi dvěma pevnými sloupy, nejlépe stromy. Pro starší závodníky je délka překonání po laně 4 m, pro mladší 3 m. Přípravek v této disciplíně nesoutěží. Hlídka si může vzájemně pomáhat a za každé dotknutí se země jsou trestné body (Směrnice hry Plamen, s. 92–93).

3.2.7 BĚH NA 60 METRŮ S PŘEKÁŽKAMI – PŘEBOR JEDNOTLIVCŮ

Tato disciplína je ve hře Plamen nepovinná, soutěžit mohou děti z kategorie mladších a starších, hodnocení je rozděleno dle jejich pohlaví. Závodníci se k běhu přihlašují písemnou formou, kterou zařizuje vedoucí družstva (Směrnice hry Plamen, s. 95).

Rozdělení dle pohlaví je z důvodu jiných překážek. Pro kategorii mladší a pro dívky je určené příčné břevno, pro chlapce ze starších bariéra. Soutěžící má před startem čas na přípravu své dráhy, zejména na umístění hadic a rozdělovače. Na pokyn rozhodčího odstartuje s proudnicí, ta nesmí být umístěna v ústech, přeskočí bariéru či břevno, za nímž spojí hadice a proudnici

a přeběhne kladinu. Následuje rozdělovač, do které se připojí jedna z hadic, na jejímž konci není proudnice, a s proudnicí doběhne do cíle (Směrnice hry Plamen, s. 96).

4 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

V teoretické části jsem se snažila o rozbor základního pojmu SH ČMS, pod které spadá hasičská volnočasová aktivita. Základní teoretická východiska a základní pojmy hasičského zájmového útvaru patří do Směrnice hry Plamen. Ve výzkumné části bakalářské práce se zabývám analýzou dat dle konkrétní kvantitativní a kvalitativní metody, kterou uzavřu shrnutím výsledků.

4.1 HLAVNÍ A DÍLČÍ CÍL

Cílem výzkumné části mé bakalářské práce je zmapovat rozvoj hasičských zájmových útvarů, jejich stav v Jihočeském kraji, a zájem o ně mezi dětmi a mládeží.

Dílčí cíl - Zjistit, zda se rozvíjí hasičské zájmové útvary v Jihočeském kraji.

4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Pro naplnění dílčího cíle průzkumu jsem si stanovila pět výzkumných otázek:

V. O. 1 - Zvyšuje se počet SDH v Jihočeském kraji?

V. O. 2 - Zvyšuje se početnost dětí v hasičském zájmovém útvaru v Jihočeském kraji?

V. O. 3 - Je rozdíl početnosti dětí na zájmovém hasičském útvaru v pohlaví?

V. O. 4 - Změnily se formy vyučování činností na hasičském zájmovém útvaru?

V. O. 5 - Změnil se obsah činností zájmového hasičského útvaru?

5 METODIKA

Výzkumná část mé bakalářské práce byla prováděna jak kvantitativním výzkumem, tak posléze i kvalitativním výzkumem. Výhodou kvantitativního výzkumu dle Hendla (2005) je poměrně rychlý a přímočarý sběr dat, dále poskytuje relativně rychlou analýzu dat (využitím počítačů) a přesná numerická data. Výsledky jsou užitečné při zkoumání velkých skupin a nezávislé na výzkumníkovi. Nevýhodou je, že „výzkumník může opominout fenomény, protože se soustřeďuje pouze na určitou teorii a její testování a ne na rozvoj teorie“. Díky nevýhodě kvantitativního výzkumu jsem se rozhodla do své bakalářské práce participovat i kvalitativním výzkum. Hendl vidí jeho přednosti v získávání podrobného popisu a vhledu při zkoumání, umožňuje navrhnout teorie a studovat procesy. Pokud ve svém výzkumu aplikujeme oba tyto postupy, použijeme smíšené metody. Tyto dva typy výzkumu se mohou prolínat a vzájemně propojovat. Tímto způsobem docílíme komplementarity (Hendl, 2005, s. 45–63).

Na první výzkumnou část jsem z kvantitativního výzkumu použila analýzu statistických dat, přesněji analýzu časových řad. Data se zpracovávají pomocí třídění I. a II. stupně, a to sociologickými tabulkami či grafy.

Na druhou výzkumnou část jsem z kvalitativního výzkumu použila metodu dotazování a polostrukturovaný rozhovor. Utvoříme si určité schéma, kterého je nezbytné se držet, a v průběhu interview můžeme jeho posloupnost zaměnit. Tato záměna posloupnosti rozhovoru nám pomáhá vytěžit z něj co nejvíce informací (Miovský, 2006, s. 156).

Pro respondenty jsem si předem připravila celý koncept rozhovoru, který se opíral o mé výzkumné otázky. Tyto výzkumné otázky mi pomohly držet se určeného schématu a mohla jsem se ptát na více osobní otázky. V rámci těchto otázek jsem se vyptávala na působnost ve sboru, početnost dětí a jejich pohlaví, obsah a formy činností zahrnující jejich práci.

5.1 KVANTITATIVNÍ VÝZKUM

„Kvantitativní výzkum probíhá více strukturovaně a používá spíše deduktivní postupy vědecké metody. Soustřeďuje se na popis variability předem definovaných proměnných, které vymezují, co budeme pozorovat a zachycovat. Cílem je testování hypotéz a teorií.“ (Hendl, 2005, s. 63).

5.1.1 VÝZKUMNÁ METODA

5.1.1.1 ANALÝZA STATISTICKÝCH ÚDAJŮ

Pojem, který je chronologicky uspořádaný, se nazývá časová řada. Časová řada vychází z teorie nahodilých postupů, konkrétně představuje realizaci nahodilého procesu. Cílem této analýzy je stanovení modelu, jímž se vygenerují monitorovaná data (Křivý, 2012, s. 5).

5.2 KVALITATIVNÍ VÝZKUM

Kvalitativní výzkum používá induktivní formy vědeckých metod, hloubkové studium jednotlivých případů, nejrůznější formy rozhovorů a kvalitativní pozorování. Cílem je získat popis zvláštností případů, generovat hypotézy a rozvíjet teorie o fenoménech světa (Hendl, 2005, s. 63).

Při výzkumné práci neexistuje možnost, abychom se např. při aplikaci statistických metod zcela vyhnuli kvalitativní práci. Každý výsledek statistické analýzy je nutné na závěr nějak interpretovat a minimálně zde se výzkumník může těžko vyhnout některým principům kvalitativního přístupu. Interpretace dat je vysoce kreativní proces, jehož výsledek úzce závisí na individuálních schopnostech výzkumníka, šíří jeho teoretického záběru a praktických zkušenostech (Miovský, 2006, s. 15).

Hendl (2005) práci výzkumníka přirovnává k práci detektiva. Na začátku si zvolí téma a k němu určité výzkumné otázky. Tyto otázky v průběhu výzkumu mění či doplňuje dle možností. Během šetření mohou vzniknout nové hypotézy, které analyzuje, rozvíjí, mění, a tím přispívá ke svému bádání. Celé šetření probíhá nejčastěji v přirozeném prostředí (Hendl, 2005, s. 50).

5.2.1 VÝZKUMNÉ METODY

5.2.1.1 ROZHOVOR

Rozhovor neboli interview je považován za nejlepší, ale také nejobtížnější metodu získávání kvalitativních dat, která není jenom o slovech, ale je potřeba k ní mít sociální citění a schopnost pozorovat. Tato metoda výzkumu je moderovaná výzkumníkem, má předem vytyčený cíl a účel. Jedním z nejdůležitějších faktorů je vnější prostředí, které působí na dotazovaného, a proto je správnou volbou přirozené a klidné prostředí. Hlavní je, aby se dotazovaný cítil komfortně a nenuceně odpovídal na otázky (Miovský, 2006, s. 156–157).

Interview může být nestrukturovaný, polostrukturovaný a strukturovaný, přičemž první metoda je velmi podobná všednímu rozhovoru, který je nenásilný, přirozený, nemá dané schéma a dílčí okruhy. Třetí metoda má pevně danou strukturu, celý rozhovor má své pořadí otázek a většinou bývá omezen i časovým limitem. Pro svůj výzkum jsem si zvolila polostrukturovaný rozhovor, který je kombinací obou těchto variant (Miovský, 2006, s. 155–163).

5.2.1.2 POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

Polostrukturovaný rozhovor je nejběžnější formou interview z důvodu kombinace strukturovaného a nestrukturovaného rozhovoru. Avšak každá metoda s sebou nese určité výhody a nevýhody, a právě u této metody se jedná o větší technickou náročnost. Základem úspěchu je vytvoření schématu s danými výzkumnými otázkami, které tvoří jádro interview. Jádro interview je minimální hodnota otázek a témat, na které se musí výzkumník dotázat. Během dotazování se může posloupnost otázek měnit, některé mohou být doplněny novými. Důležitým faktorem polostrukturovaného rozhovoru je nenásilnost ze strany badatele, vnější prostředí a celkový dojem na dotazovaného (Miovský, 2006, s. 159–161).

Vzhledem k délce interview je možné využít technické pomůcky, které umožňují držet se schématu či opětovné připomenutí odpovědí

audiovizuálním nahráváním za souhlasu respondenta (Miovský, 2006, s. 159–161).

5.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR

Při výběru výzkumného souboru jsem použila metodu záměrného výběru, a to ve všech okresech Jihočeského kraje. Konkrétně jsem oslovila vždy jednoho zástupce Sboru dobrovolných hasičů, vzhledem k tomu, že Jihočeský kraj má sedm okresů, kontaktovala jsem z každého okresu jednoho, a poté s nimi realizovala rozhovor.

Metoda účelového výběru je očividně nejrozšířenější metodou kvalitativního přístupu, se kterým se můžeme setkat. Hlavním cílem této metody je cílený výběr účastníka výzkumníkem dle specifických vlastností, které si vybíráme dle předem daných kritérií. Toto měřítko nám předem určuje, jakého jedince máme vyhledat a zda je zároveň ochotný se do projektu zapojit (Miovský, 2006, s. 135).

Měřítkem pro výběr dotazujících byla práce vedoucího mladých hasičů dle daného okresu.

5.4 REALIZACE VÝZKUMU

Na začátku května jsem začala shánět literaturu a možné zdroje, ze kterých bych dokázala čerpat. Posléze jsem se věnovala studiu zvolené literatury, následně jsem se pustila do schraňování dat z výročních zpráv a sumářů mladých hasičů v Jihočeské kraji. Sběr dat byl později využit ke zpracování grafů, díky kterým byl přehled o zvýšení počtu dětí. V průběhu prosince 2018 a ledna 2019 jsem zahájila rozhovory s předem vybranými vedoucími ze všech okresů Jihočeského kraje. Rozhovor byl předem připravený, ale díky polostrukturované formě byl nenásilný, v přirozeném prostředí dotazovaného. Po získání všech potřebných dat bylo na řadě zpracování, které jsem provedla metodou vytváření trsů. Metoda vytváření trsů je založena na seskupení a konceptualizaci určitých výroků do skupin, které se rozlišují dle různých

kategorií. Díky konkretizaci a hledání podobností vznikají trsy, a ty jsou rozděleny do určitých skupin dle daných odpovědí (Miovský, 2006, s. 221).

6 VÝSLEDKY

Data, která jsem získala ze sumářů a výročních zpráv, jsem zpracovala do grafů. Získané informace jsem zpracovala do časových řad, v kterých jsem díky jednoduché trojčlence zjišťovala, v jaké kategorii se procentuelně počet členů nejvíce zvýšil. Toto navýšení či snížení jsem v rámci okresů porovnávala. Následně jsem dle dosažených výsledků vypracovala další výzkumné otázky, které byly důležitou součástí pro rozhovory.

Vzhledem k tomu, že Jihočeský kraj má sedm okresů, zjišťovala jsem data z okresu Písek, Strakonice, Prachatice, Jindřichův Hradec, Český Krumlov, České Budějovice a Tábor.

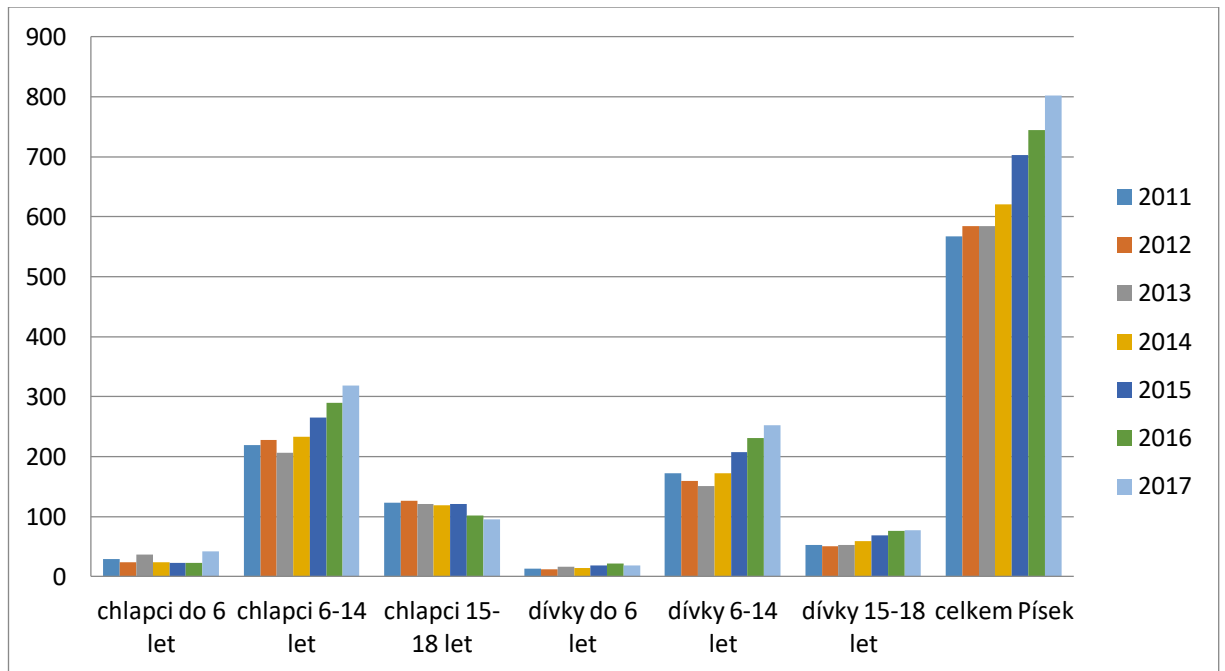
6.1 GRAFY

Po sjednocení všech zjištěných informací jsem svá data zakomponovala do grafů, které jsem následně jednoduchou trojčlenkou vypočetla a zjistila tak procentuální změnu. Údaje v grafech byly rozděleny dle věku a pohlaví dětí.

6.1.1 OKRES PÍSEK

V okrese Písek se za posledních šest let zvýšil skoro o polovinu počet dětí ve sboru, přesněji o 41,4 % z celkového počtu dětí na začátku roku 2011. Postupem času přibývaly ve všech pohlavích a kategoriích děti, vyjma kategorie chlapců ve věku 15–18 let. V této kategorii se snížil počet dětí o 22,8 %.

Graf 1 – Počet dětí v okrese Písek

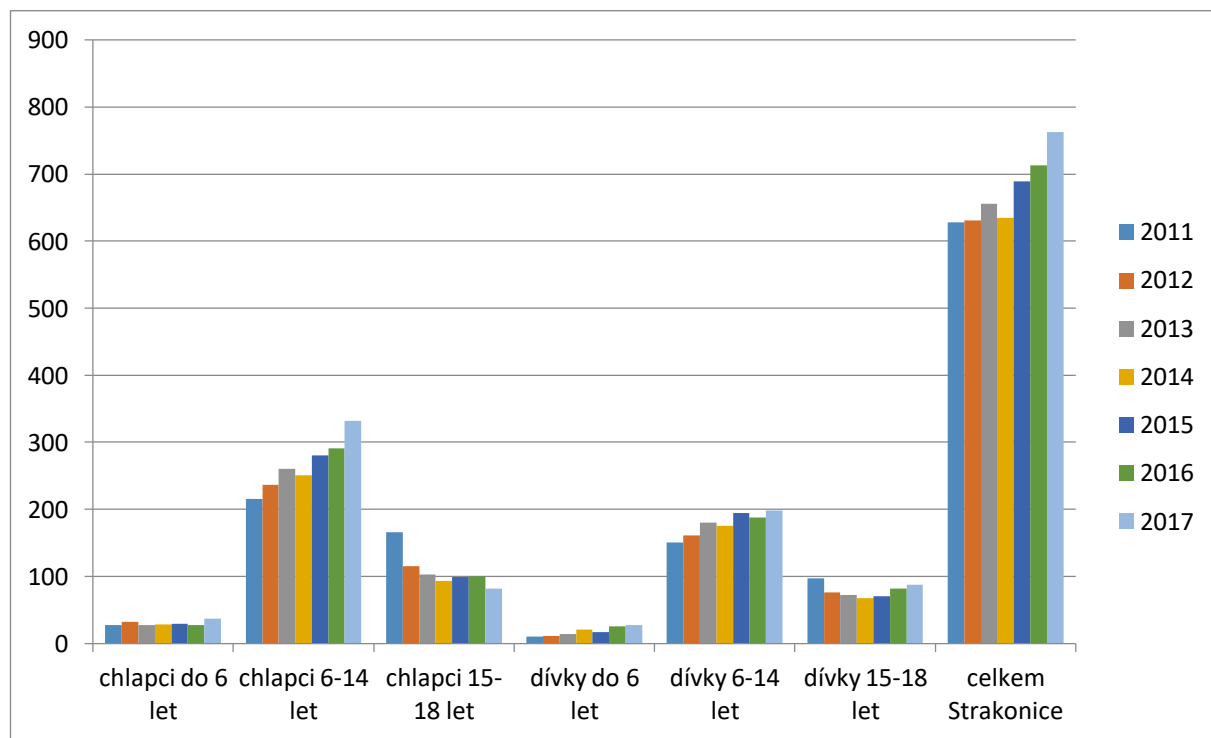

Zdroj 1 – vlastní výzkum

6.1.2 OKRES STRAKONICE

V okrese Strakonice už tak velký úspěch nebyl, protože s přibývajícími roky se procentuálně počet dětí zvýšil o 21,5 %. Největší nárůst byl v kategorii dívek do 6 let, kde se objevil nárůst o 170 %, z 10 na 27 dětí.

Graf 2 – Počet dětí v okrese Strakonice

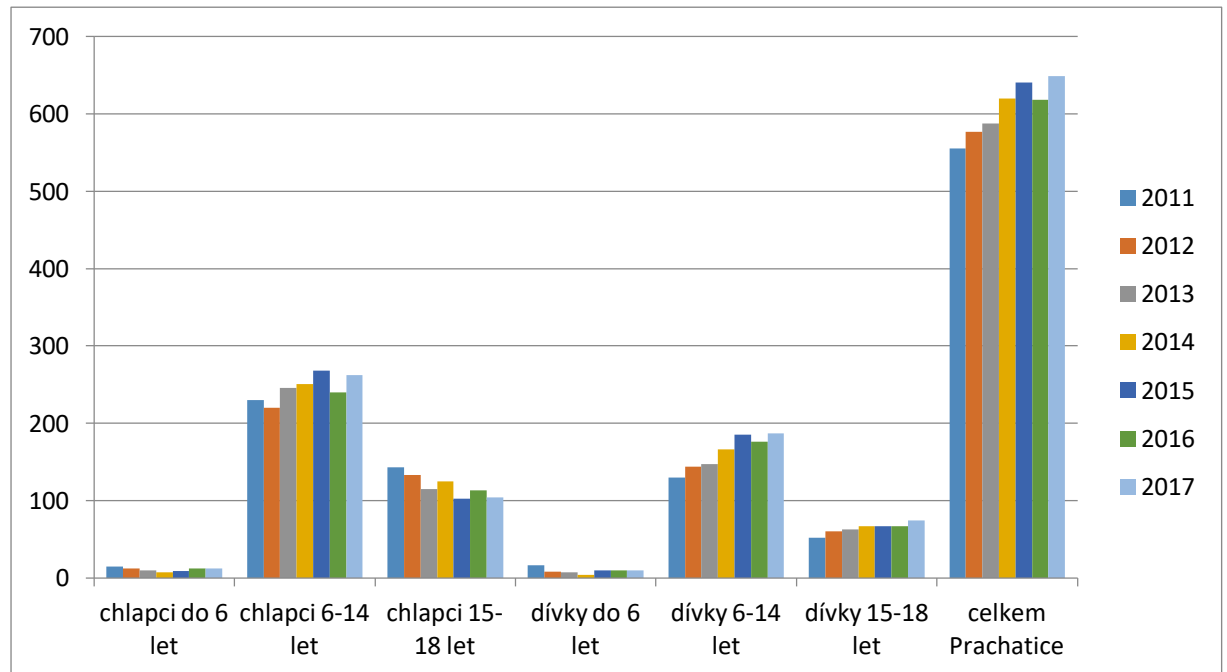

Zdroj 2 – vlastní výzkum

6.1.3 OKRES PRACHATICE

Dalším okresem jsou Prachatice, kde byl zjištěn nejmenší nárůst z celkových průzkumných oblastí, a to o 16,9 %. O nejvíce dětí se ochudila kategorie přípravka, a to v obou pohlavích. U chlapců se snížil počet dětí o 20 % a u dívek o 37,5 %.

Graf 3 – Počet dětí v okrese Prachatice

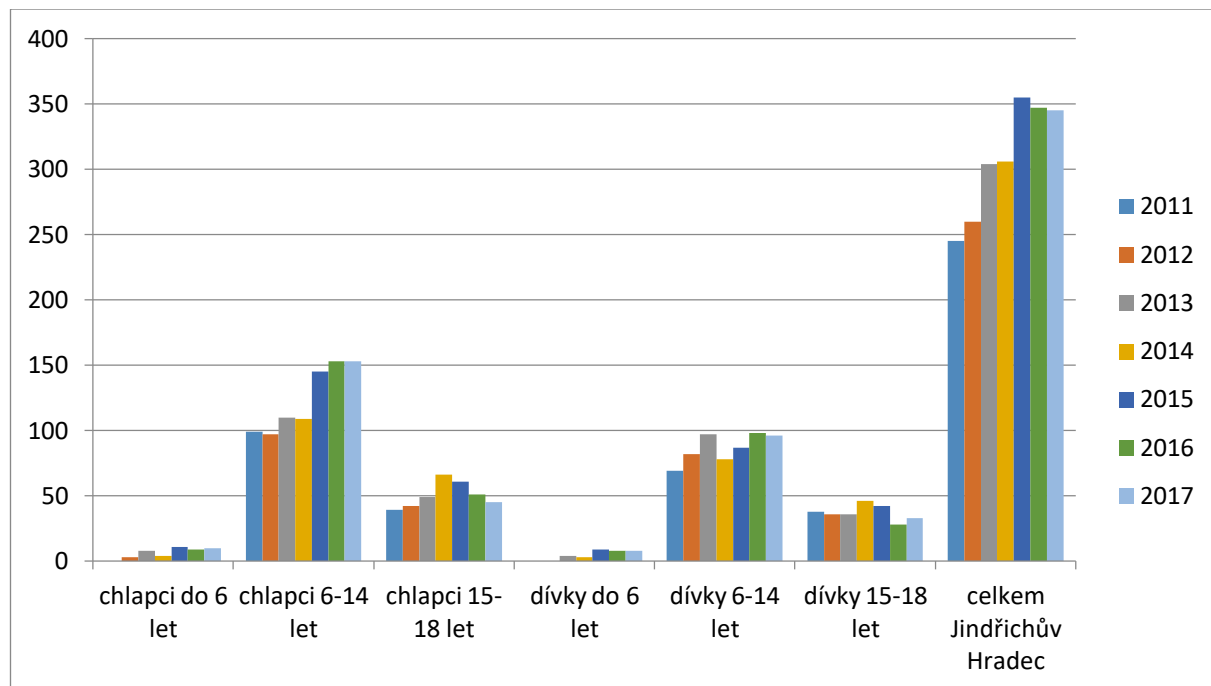

Zdroj 3 – vlastní výzkum

6.1.4 OKRES JINDŘICHŮV HRADEC

Okres Jindřichův Hradec se umístil v mém výzkumu na čtvrté příčce. V této oblasti se zvýšil počet dětí o 40,8 %. Kategorie dětí do 6 let zde začala vynikat až později, u chlapců v roce 2012 v malém měřítku, u dívek až od roku 2013. Největší navýšení se v tomto okrese objevilo u chlapců 6–14 let, v kterém vzrostl počet dětí o více než polovinu.

Graf 4 – Počet dětí v okrese Jindřichův Hradec

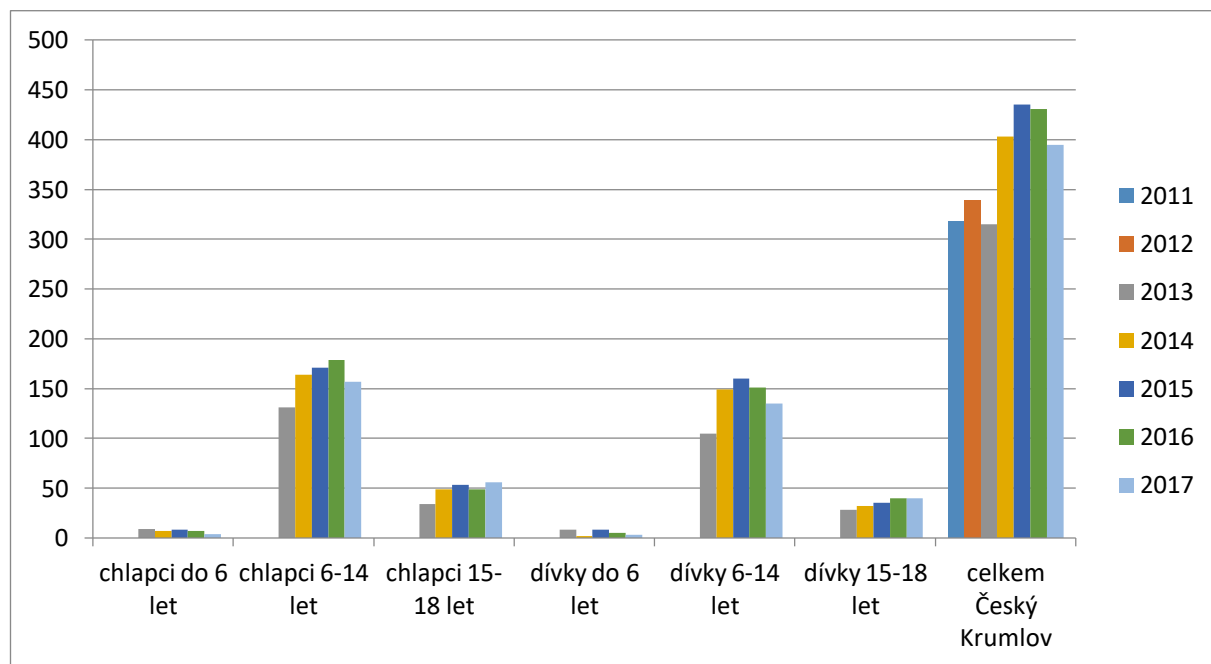

Zdroj 4 – vlastní výzkum

6.1.5 OKRES ČESKÝ KRUMLOV

Český Krumlov se nepyšní velkým nárůstem, celkově se počet dětí navýšil o 24,2 %, díky prosperující kategorii dětí nad 15 let. V této kategorii se u chlapců zvýšil počet o 64,7 % a u dívek o 42,9 %.

Graf 5 – Počet dětí v okrese Český Krumlov

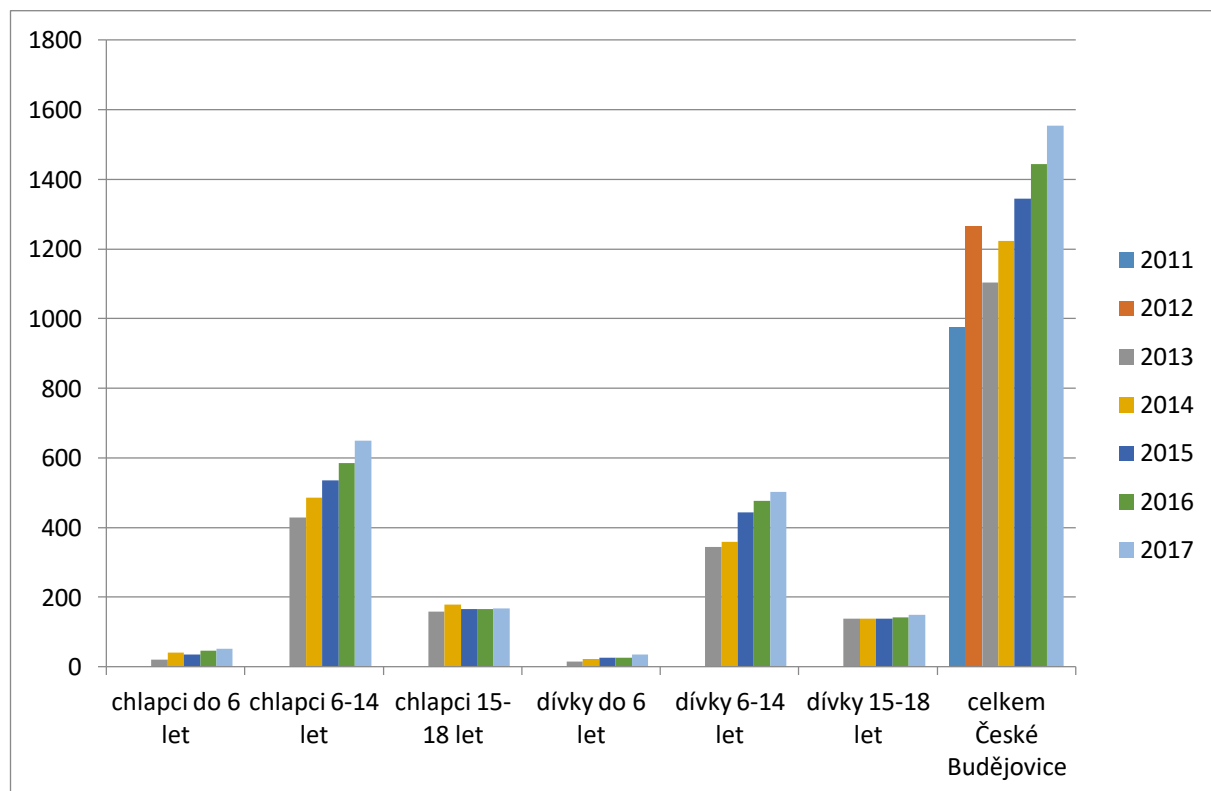

Zdroj 5 - vlastní výzkum

6.1.6 OKRES ČESKÉ BUDĚJOVICE

Okres České Budějovice drží druhou příčku v počtu navýšení počtu dětí, díky velkému zvýšení dětí do 6 let, u chlapců se jedná o 160 % a u dívek o 140 %.

Graf 6 – Počet dětí v okrese České Budějovice

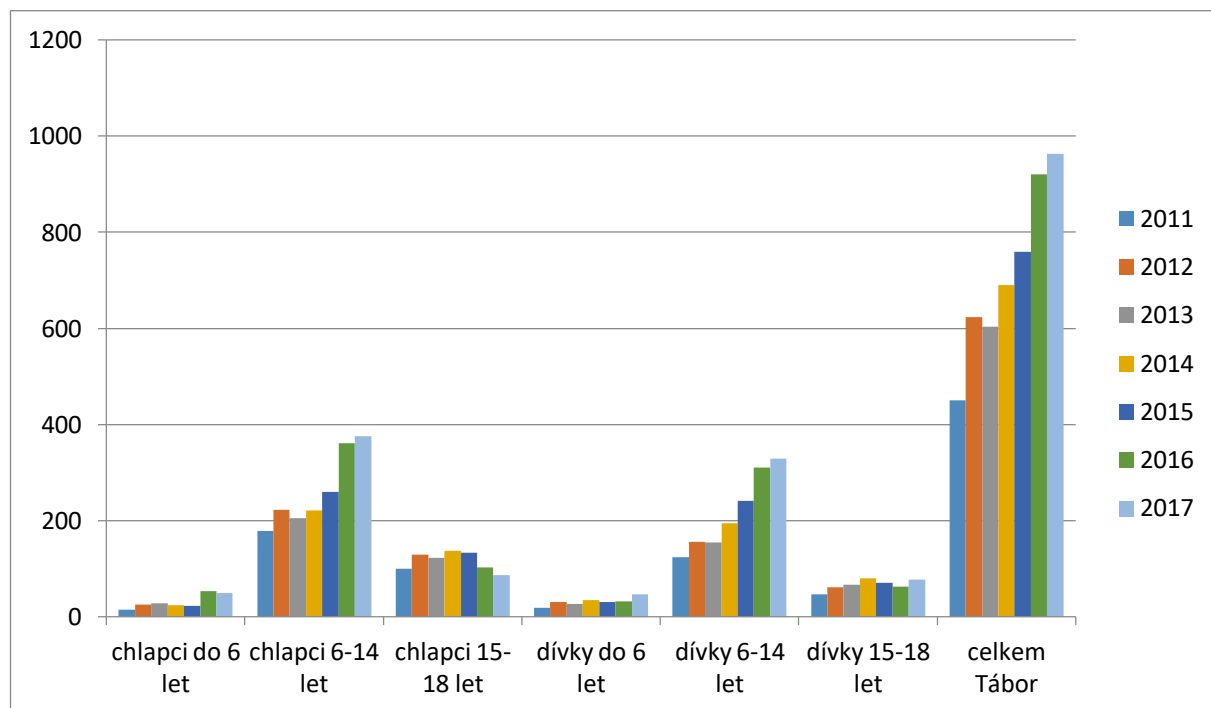

Zdroj 6 – vlastní výzkum

6.1.7 OKRES TÁBOR

Nejvýraznější nárůst dětí je v okrese Tábor, který vyšplhal až o dvojnásobek, na 114 %. Jediná kategorie, která této oblasti snižuje procento, jsou dívky od 15 do 18 let. Zde se procento snižuje o 13 %.

Graf 7 – Počet dětí v okrese Tábor

Zdroj 7 – vlastní výzkum

6.1.8 CELKOVÉ ZVÝŠENÍ A SNÍŽENÍ POČTU DĚTÍ

Tabulka 1 – Celková procenta zvýšení/snížení

Okres	Chlapci do 6 let	Chlapci 6–14 let	Chlapci 15–18 let	Dívky do 6 let	Dívky 6–14 let	Dívky 15–18 let	Celkem
Písek	44,8 %	45,2 %	-22,8 %	38,5 %	46,5 %	45,3 %	41,4 %
Strakonice	37 %	54,4 %	-50,6 %	170 %	32 %	-10,3 %	21,5 %
Prachatice	-20 %	13,9 %	27,3 %	-37,5 %	43,8 %	42,3 %	16,9 %
Jindřichův Hradec	nezjistitelné	54,5 %	23,1 %	nezjistitelné	43,5 %	-13,2 %	40,8 %
Český Krumlov	-55,6 %	19,8 %	64,7 %	-62,5 %	28,6 %	42,9 %	24,2 %
České Budějovice	160 %	51,6 %	5,7 %	140 %	45,9 %	7,2 %	59,7 %
Tábor	226,7 %	109,5 %	-13 %	155,6 %	165,3 %	63,8 %	114 %
Aritmetický průměr	65,5 %	49,8 %	4,9 %	57,7 %	57,9 %	25,4 %	45,5 %

Zdroj 8 – vlastní výzkum

Z tabulky je zřejmý výsledek největšího zvýšení počtu mladých hasičů. Celkový výsledek je více než jasný, jak jsem psala již výše, s velkým náskokem „vyhrává“ okres Tábor. Zde se zvýšil počet dětí o 114 %, jedná se o enormní navýšení.

Kategorie přípravka není u mladých hasičů dlouhou dobu, a proto se postupem času jejich kvantita výrazně zvyšuje v okrese České Budějovice a Tábor. Dále se navyšuje v okrese Písek a Strakonice, úbytek těchto dětí můžeme vidět v okrese Prachatice a Český Krumlov. Následkem tohoto jevu může být přechod do vyšší kategorie.

Kategorie mladších a starších jsou nejvíce vyvážené, v žádném okrese se počet mladých hasičů nesnižuje, pouze zvyšuje. Nejvýraznější zvýšení je opět v okrese Tábor. Poté jsou velmi vyrovnané okresy Písek, Strakonice, Jindřichův

Hradec a České Budějovice. Nejnižší zvýšení je v okrese Prachatice a Český Krumlov.

Kategorie dorostenců a dorostenek (chlapci a dívky od 15 do 18 let) jsou v grafech a tabulkách spíše pro zajímavost, pro srovnání s ostatními kategoriemi.

Celkově můžeme vidět nevýraznou převahu v dívčím pohlaví nad chlapeckým.

6.2 ROZHOVORY

Po uspořádání dat dle grafického znázornění jsem vytvořila seznam otázek, které dovršily kvantitativní výzkum. Zvolila jsem celkem sedm respondentů, kteří zastupovali jeden Sbor dobrovolných hasičů z každého okresu, výběr nebyl náhodný, oslovila jsem vždy nejúspěšnější sbor z okresu. Tyto otázky byly následně rozebrány metodou vytváření trsů.

Respondenty jsem označila jako Resp. 1. – Resp. 7.

6.2.1 ROZBOR JEDNOTLIVÝCH TRSŮ

Po ukončení všech rozhovorů jsem následně vytvářela jednotlivé trsy, které závisely na odpovědích vedoucích sborů.

Trs č. 1 – „Zkušenosti s prací mladých hasičů.“ – Trs vyobrazuje zkušenost v zájmovém hasičském kroužku dle dlouholetosti působení.

Trs č. 2 – „Změna početnosti dětí z pohledu vedoucího mladých hasičů.“ – Trs zachycuje změnu v početnosti dětí podle vnímání vedoucích za dobu jejich působnosti.

Trs č. 3 – „Rozdílnost pohlaví v zájmovém hasičském útvaru.“ – Trs pojednává o rozdílnosti pohlaví dětí dle vnímání vedoucích.

Trs č. 4 – „Průběh zájmového hasičského útvaru.“ – Tento trs znázorňuje metody učení, jejich formu a obsah, použití moderní technologie.

1. Zkušenosti s prací mladých hasičů.

Nejčastější zkušeností s prací mladých hasičů je dlouholetá zkušenost, kterou většina vedoucích získala již v minulosti, když na kroužek docházeli jako malé děti. Na této odpovědi se vyjma resp. 1. a 3. všichni shodly, protože vidí tuto příležitost jako výhodu.

Resp. 1. bohužel nemohl plně souhlasit, uvádí totiž jedno tvrzení, které zní: „Nemohla jsem do kroužku přece docházet, vždyť já ho založila!“.

Resp. 2. naopak uvedl: „Asi po 20 letech jsem si uvědomila, že mě hasiči táhnou zpět. Vždycky mě to bavilo a mám ráda děti, tak jsem se chtěla vrátit. Složila jsem zkoušky na vedoucího a začala se opět věnovat tomu, co mě dříve bavilo. Plno věcí se za

tu dobu změnilo, ale princip je furt stejný, a proto vidím velkou výhodu oproti novým vedoucím.“

Tabulka 2 – Působení vedoucího u sboru

	Vedoucím 1-5 let	Vedoucím 6-10 let	Vedoucím 10-20 let	Vedoucím 20 a více let	Docházení v dětství
Resp. 1.	-	-	-	X	-
Resp. 2.	-	-	X	-	X
Resp. 3.	-	-	X	-	-
Resp. 4.	-	-	-	X	X
Resp. 5.	-	X	-	-	X
Resp. 6.	-	-	X	-	X
Resp. 7.	-	X	-	-	X

Zdroj 9 – vlastní výzkum

Až na dva respondenty, a to na Resp. 1. a 3., docházely jako děti na hasičský zájmový kroužek všichni. Resp. 5. uvádí, že: „nynější práce s dětmi je trochu složitější než za nás, ale hodně věcí jsem okoukal a dělám je podobně jako tenkrát naše vedoucí.“. Resp. 2., 4., 6. a 7. se v tomto názoru shodují.

Resp. 1. uvedl, že díky dlouholetým zkušenostem a samostatnému založení zájmového útvaru se její zkušenosti v průběhu let velmi rozšířily: „Bohužel jsem nemohla docházet jako prcek, ale jsem ráda, že jsem alespoň sbor založila. Za ty léta jsem udělala radost tolika dětem a mám z toho šílenou radost.“

Naopak Resp. 2 řekl: „Nevím, co bych dělala, kdybych nechodila na hasiče jako malá. Děti mám ráda, ale jak bych s nimi měla pracovat, to vůbec netuším.“. Podobný názor měl Resp. 6, ten totiž uvedl: „Jó, chození na hasičáky bylo super, nedokážu si moc představit, jak bych zládl být vedoucí bez nějaké předchozí inspirace.“.

2. Změna početnosti dětí z pohledu vedoucího mladých hasičů.

Všichni dotazovaní měli na početnost dětí stejný názor, že se samozřejmě zvyšuje. Resp. 1. a 4. byla odpověď velmi překvapující, protože za dobu jejich působení, které převyšuje 20 let, pozorují velmi vysoký nárůst. Celkový nárůst dětí se odvíjí podle jejich celkového působení.

Resp. 4. uvedl, že takový nárůst ani nečekal: „*To víte, jsem jako vedoucí již 24 let a opravdu jsem nepředpokládal, že hasičský kroužek bude postupem času takový trend. Tolik dětí, které k nám začaly docházet, je až neuvěřitelné.*“ Resp. 1. měl podobný názor, protože u sboru působí již 37 let a jelikož sbor založil, nepředpokládal takový nárůst počtu dětí.

Tabulka 3 – Zvýšení početnosti dětí

	Zvýšení o $\frac{1}{4}$	Zvýšení o $\frac{1}{3}$	Zvýšení o $\frac{1}{2}$
Resp. 1.	-	-	X
Resp. 2.	-	X	-
Resp. 3.	-	X	-
Resp. 4.	-	-	X
Resp. 5.	X	-	-
Resp. 6.	-	X	-
Resp. 7.	X	-	-

Zdroj 10 – vlastní výzkum

Resp. 5. a 7. měli podobný názor na nárůst počtu dětí, oba jsou vedoucími u sboru 8 let a všimli si mírného nárůstu, který vidí asi tak o jednu čtvrtinu. Resp. 5. přímo objasnil situaci takto: „*Když jsem začínal, už byl počet dětí celkem veliký, ale dost mě překvapilo, že děti spíše přibývaly, no přijde mi, že tak o čtvrtku více.*“ Resp. 7. dokonce věděl počáteční stav dětí při svých začátcích a i to nyní, a proto jsem si dokázala vypočítat jejich zvýšení, poté ještě dodal: „*No a na soutěžích? Vám povím, tolik dětí co každý rok přibývá, že musíme přemýšlet, jaká opatření udělat, aby vše odsýpalo rychleji.*“

Resp. 1. se rozpovídal, jak šel postupně čas a jak se děti v zájmovém útvaru začaly postupně scházet ve větším a větším počtu: „*To máte tak, tenkrát nebylo tolik dětí na vesnici, nebylo tolik možností, jak se dostat z vesnice do vesnice, a tak nám zbyly jen děti z vesnice. Postupně se prostě začaly stavět nové baráky a kroužek měl více dětí.*“. Podobný názor má i Resp. 4., který je vedoucím už nespočet let: „*No, vidím ten nadbytek dětí, které mají zájem o hasiče. Hodně rodin se stěhují na venkov a mají k takovému kroužku větší přístup.*“. Z těchto názorů je vidět, že s vývojem

civilizace se posouvají i kroužky, které byly dříve populární spíše pro vesnické děti.

Naproti tomu má jiný názor Resp. 2., který říká, že: „*postupem času jsou už všechny činnosti všední, tak děti prostě hledají něco ne všedního.*“. Stejným názorem se shoduje s Resp. 5. a 6., přičemž Resp. 6. dodal: „*Hledají prostě něco in a hlavně trochu adrenalinu. Tenhle sport je prostě adrenalin.*“.

Resp. 4. měl dokonce jeden velmi odlišný názor, který uvedl, že: „*děti koukají i po tom, zda se na kroužku děje i něco navíc, třeba různé tábory a podobně.*“.

Naopak Resp. 3. řekl, že: „*děti jiné akce moc nezajímají, podle mě se dle toho nepřihlašují.*“.

3. Rozdílnost pohlaví v zájmovém hasičském útvaru.

Ačkoliv je rozdílnost pohlaví v zájmovém hasičském útvaru nevýrazná, malá odchylka se vyskytuje v převaze dívek. V rozhovorech jsem se dozvěděla, že i když je rozdílnost velmi malá, je na oko viditelná. Resp. 1. dokonce uvedl počet dívek a chlapců, přičemž v jeho sboru je o dvě dívky více.

Tabulka 4 – Rozdílnost pohlaví v zájmovém hasičském útvaru

	Více chlapců	Více dívek	Nezpozoroval/a jsem
Resp. 1.	-	X	-
Resp. 2.	-	X	-
Resp. 3.	-	-	X
Resp. 4.	-	X	-
Resp. 5.	-	-	X
Resp. 6.	-	X	-
Resp. 7.	-	X	-

Zdroj 11 – vlastní výzkum

„*Jako, já když chodívala jako malá holka, bylo o dost více kluků, no prostě to byl spíše kroužek pro kluky, sama se divím tomu, že v nynější době je vidět o trochu větší zájem právě od těch děvčat.*“ uvedla Resp. 2., která srovnávala docházení na zájmový hasičský útvar ve svých dětských letech. Stejně tak uvedl Resp. 4., 5., 6. a 7. Resp. 4. v rozhovoru dodal: „*No prostě dřív jsme běhali hlavně jen my kluci,*

potřebovala se hlavně síla a rychlost, dneska je tomu zase trochu jinak, děvčata jsou mrštnější a dokážou v ojedinělých případech i nabrat větší rychlost.“

Resp. 3., který nezpozoroval rozdílnost pohlaví v hasičském zájmovém útvaru, tvrdil, že: „dětem už je jedno, pro koho je kroužek lepší, docházejí, protože je to baví, a proto mi nepřijde, že bych viděl nějaký rozdíl mezi děvčaty a chlapci, kteří jezdí na soutěže nebo docházejí k nám.“. Velmi podobný názor uvedl i Resp. 5., ten vidí věci z trochu jiného pohledu: „No, u nás na vesnici je to takové vyrovnané, děti se rodí tak nějak napůl a potom je ty hasiči táhnou a jdou k nám, takže vlastně děti vyrůstají a chodí k nám, protože na vesnici moc kroužků není, spíše žádný.“

Resp. 4. vidí tento pohled dvakrát více, protože u sboru působí 24 let a mohl vidět rozdíl jako dítě a nyní jako vedoucí, a proto řekl: „No víte, holky možná teď nebaví chodit na atletiku a chtějí taky pro sebe něco dělat, tak to je možná proto.“

4. Průběh zájmového hasičského útvaru.

Důležitou součástí celého průběhu zájmového útvaru jsou metody, formy a obsah učení, kterými vedoucí své děti vedou. Jelikož je kroužek pro děti od 3 do 15 let, je velmi těžké zaujmout všechny kategorie, a proto si většina respondentů rozděluje konání do více dní, aby se plně soustředila v dané kategorii. Resp. 2. uvedla: „My máme každé úterý trénink s přípravkou, no a v pátek máme společně děti z mladších a starších, lépe chápou, co se po nich chce.“

Tabulka 5 – Metody, formy a obsah učení

	Zábavná forma	Cukr a bič	Vysvětlení a opakování	Použití moderních technologií	Přesnost a technika
Resp. 1.	X	X	-	X	-
Resp. 2.	X	-	X	X	-
Resp. 3.	X	-	X	X	-
Resp. 4.	X	-	-	X	X
Resp. 5.	X	-	X	X	X
Resp. 6.	X	-	X	X	-
Resp. 7.	X	X	-	X	-

Zdroj 12 – vlastní výzkum

Zábavnou formou probíhá kroužek u všech dotazovaných, Resp. 1 přímo uvedl: *„Nejdříve jsme používali prostě formu „cukr a bič“, ale postupem času jsem zjistila, že je dobré do toho zavést i zábavnou formu, děti to pak více baví a můžu je něčím zaujmout. Musím i říct, že si potom děti více pamatují.“*. Stejně vidí i Resp. 7, který řekl: *„Jako malé dítě nás sekýrovali na hasičáku, tak jsem si řekl, že to bude nejlepší řešení, když k tomu navíc přidám trochu té zábavy, proč ne.“*.

Resp. 2 navíc přidává k zábavné formě metodu vysvětlování a opakování, přičemž zjistil, že: *„Opakování je matka moudrosti, myslela jsem, že ty starší děti to nebudou potřebovat, ale děláme už každý trénink opakování, mladším vše ještě pomalinku vysvětlíme. Občas zapomenou, ale proto tu jsme my vedoucí.“*. Resp. 3, který měl podobné odpovědi, odpověděl: *„No počítače jsou občas špatná věc, ale zrovna v tomhle ohledu jsem za ně rád, používáme je velmi často, a dokonce občas připravíme něco dětem na opakování.“*.

Resp. 4. je dokonce velký fanoušek moderních technologií, vidí v nich velmi velké výhody za dobu svého působení: *„Takovouhle příležitost jsme prostě neměli, dneska prostě všechno nahrajeme a s těmi staršími vše rozebíráme do puntíku. Potom prostě začneme chyby anulovat, nebo aspoň se s dětmi snažíme. Díky tomu můžeme prostě trénovat naši taktiku a také být přesnější.“*. Stejně tak odpověděl Resp. 5, který rád používá střídavé metody dle rozpoložení nálady dětí: *„Já s nimi jedu podle toho, jak se cítí, někdy se děti prostě necítí, tak si zahrajeme hru, občas použijeme počítač, jindy trénujeme na čas, vykládáme si naši taktiku, těm malým to ukazujeme furt dokola, jen na ně nedokážu být prostě přísný.“*.

Naproti tomu je opačný názor od Resp. 6., ten si zase myslí, že: *„taktické řešení musí doladit děti, já jim jen pomáhám mít kroužek jako zábaovu, vše jim v klidu vysvětlit a ukázat.“*.

Všichni respondenti se shodli, že je důležitý zábavný průběh a v dnešní době využití moderní technologie, která nám dokáže velmi pomoci s opětovným rozborem videa z tréninku či soutěže.

6.3 SHRNU TÍ VÝSLEDKŮ

Průzkumné šetření bylo zahájeno v říjnu 2018 u SH ČMS Tábor pomocí kvantitativní výzkumné metody, a to shledáváním dat z výročních zpráv a sumářů mladých hasičů v Jihočeském kraji. Data byla posléze zpracována do grafů, které ukázaly snížení, či zvýšení počtu dětí v určitém okrese. V průběhu prosince 2018 a ledna 2019 byla kvantitativní metoda obohacena kvalitativní výzkumnou metodou, a to osobními rozhovory s vedoucími sborů z každého okresu v Jihočeském kraji.

V bakalářské práci byl vytyčen dílčí cíl, a to zjistit, zda se rozvíjí hasičské zájmové útvary v Jihočeském kraji. Pro naplnění dílčího cíle průzkumu jsem si stanovila 5 výzkumných otázek, dle kterých byl strukturovaný rozhovor. Prozkoumat, zdali se zvyšuje počet SDH v JČ, zdali se zvyšuje početnost dětí v hasičském zájmovém útvaru v JČ, jaký je rozdíl početnosti dětí na zájmovém hasičském útvaru v pohlaví, jestli se změnila formy vyučování činností či se změnil obsah činností na zájmovém hasičském útvaru.

Z průzkumného šetření kvantitativní metodou vyplynulo zvýšení počtu docházejících dětí na hasičský zájmový útvar (o 45,5 %). Každý okres se svým počtem zvýšení liší. Okres Prachatice má nejmenší zvýšení počtu dětí (16,9 %), příčku za ním udržuje okres Strakonice (21,5 %) a o nepatrné zvýšení nad okresem Strakonice má okres Český Krumlov (24,2 %). Okres Jindřichův Hradec se může pyšnit skoro o polovinu větší zvýšení dětí (40,8 %) a tím šlape na paty okresu Písek (41,4 %). Druhé největší zvýšení počtu dětí na hasičském zájmovém útvaru si udržuje okres České Budějovice (59,7 %), přičemž okres Tábor se může hrdě pyšnit svým dvakrát vyšším nárůstem (114 %).

Z průzkumného šetření kvalitativní metodou vyplynulo, že výzkumná otázka o zvyšování počtu SDH v JČ není potřebná k mému výsledku výzkumné části bakalářské práce.

Druhou průzkumnou otázkou bylo zjistit, zda vedoucí sborů vidí rozdíl v početnosti dětí docházející na hasičský zájmový útvar. Dva respondenti uvedli, že vidí zvýšení alespoň o jednu čtvrtinu. Tři respondenti vnímají

zvýšení dokonce o jednu třetinu a poslední dva respondenti postřehli zvýšení větší než jednu polovinu. Dle grafů je zjizitelné, že respondenti se shodují s numerickými daty.

Třetí průzkumnou otázkou bylo zjistit, zda je viditelná pohlavní rozdílnost docházejících dětí na kroužek. Pět respondentů odpovědělo, že vidí větší převahu dívek, jen dva respondenti tento rozdíl nezpozorovali. Grafy nám ukazují, že je na hasičských zájmových útvech nepatrná přesila dívek.

Čtvrtou a pátou průzkumnou otázkou bylo zjistit, jak se v průběhu let změnila forma vyučování a obsah činností zájmového hasičského útvaru. Všichni respondenti uvedli, že vždy používají na trénincích zábavnou formu a pomoc moderních technologií. Díky používání moderních technologií je očividné, že forma vyučování a obsah činností se velmi výrazně změnil. Dva respondenti ale stále používají metodu „cukr a bič“, která je známá pro dřívější režim. Tuto metodu obohacují již zmíněnou zábavnou formou a využitím moderních technologií.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zmapování hasičského zájmového útvaru v Jihočeském kraji. Pro splnění cíle jsem si vytyčila dílčí cíl a následně pět výzkumných otázek. Hlavním záměrem bylo seznámit se s tématem hasičského zájmového útvaru a následně porovnat početnost dětí na kroužku v Jižních Čechách.

V teoretické části jsem se nejprve obecně zabývala volným časem, jeho problematikou a různým pojetím. Poté jsem popsala historii činnosti sboru dobrovolných hasičů a jeho organizační strukturu. V další kapitole jsem již představila celoroční činnost mladých hasičů, která se řídí dle Směrnice hry Plamen. Celoroční činnost je rozdělena do dvou částí, a to do výchovně vzdělávací a systému fyzické přípravy.

V empirické části byl proveden smíšený výzkum. Nejprve byla zjištěna data z výročních zpráv a sumářů Jihočeského kraje, která jsem posléze vyhodnotila do grafického znázornění kvantitativním šetřením. Na základě informací z grafů jsem vytvořila otázky do polostrukturovaného rozhovoru. Hlavním cílem rozhovoru bylo zjistit, zda vedoucí hasičského kroužku vnímají nárůst početnosti dětí. Dále jsem zkoumala, zda vedoucí vnímají rozdílnost v pohlaví a změnu metod, forem a obsahu učení. Stanovených cílů se mi podařilo dosáhnout.

Průzkumným šetřením jsem zjistila, že vedoucí vnímají změny stejně, jak je zjistitelné z grafů. Všichni respondenti vidí nárůst počtu dětí minimálně o jednu čtvrtinu. Z dalších výzkumných otázek jsme se dozvěděli, že v hasičském zájmovém útvaru převažuje dívčí pohlaví. Vedoucí vidí také změnu v metodách učení, protože díky moderním technologiím mají více možností. Upustilo se od nezábavné formy k zábavné pomocí obrázků a her.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav, PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2.

JANIŠ, Kamil. *Úvod do problematiky volného času*. Opava: Slezská univerzita v Opavě, Fakulta veřejných politik, Ústav pedagogických a psychologických věd, 2009. ISBN 978-80-7248-530-7.

KAPLÁNEK, Michal. *Nauka o volném čase. Studijní texty pro pedagogy volného času*. České Budějovice, 2011.

KAPLÁNEK, Michal. *Základy pedagogiky volného času – skriptum*. České Budějovice, 2009.

KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogická dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.

KŘIVÝ, Ivan. *Analýza časových řad*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2012. Registrační číslo projektu: CZ.1.07/2.2.00/28.0245

MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ Jiří. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-579-2.

VÁŽANSKÝ, Mojmír. *Základy pedagogiky volného času*. 2. upr. a dopl. vyd. Brno: PrintTypia, 2001, 175 s. ISBN 80-86384-00-4.

Zákon č. 563/2004 Sb., Zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů., 2004. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 190.

Internetové zdroje

Kvantitativní výzkum. [online]. [cit. 2019-08-06]. Dostupné na WWW: <<https://www.augur-consulting.cz/metody/kvantitativni-vyzkum.html#analyza-statistickych-dat>>

SDRUŽENÍ HASIČŮ ČECH, MORAVY A SLEZSKA. *Učební texty pro vedoucí a instruktory kolektivů mladých hasičů*. 2008. [online]. [cit. 2019-06-03]. Dostupné na WWW: <<http://files.hasicistarylisa.cz/200002620-76520774bb/ucebni-texty.pdf>>

SDRUŽENÍ HASIČŮ ČECH, MORAVY A SLEZSKA. *Stanovy Sdružení Čech, Moravy a Slezska*. 2017. [online]. [cit. 2019-06-05]. Dostupné na WWW: <<https://www.dh.cz/images/Dokumenty/Vnitroorganizacni/stanovy-sh-cms-2017.pdf>>

SDRUŽENÍ HASIČŮ ČECH, MORAVY A SLEZSKA. *Směrnice činnosti s kolektivoy mladých hasičů*. [online]. [cit. 2019-06-08]. Dostupné na WWW: <<https://mladez.dh.cz/images/Dokumenty/mladez/smernice-cinnosti-s-kolektivy-mh.pdf>>

SDRUŽENÍ HASIČŮ ČECH, MORAVY A SLEZSKA. *Směrnice hry Plamen*. [online]. [cit. 2019-08-02]. Dostupné na WWW: <<http://sdhpelhrimov.cz/wp-content/uploads/2016/11/smernice-plamen-2016.pdf>>

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Celková procenta zvýšení/snížení.....	40
Tabulka 2 - Působení vedoucího u sboru.....	43
Tabulka 3 - Zvýšení početnosti dětí	44
Tabulka 4 - Rozdílnost pohlaví v zájmovém hasičském útvaru	45
Tabulka 5 - Metody, formy a obsah učení	46

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - Počet dětí v okrese Písek.....	33
Graf 2 - Počet dětí v okrese Strakonice.....	34
Graf 3 - Počet dětí v okrese Prachatice	35
Graf 4 - Počet dětí v okrese Jindřichův Hradec	36
Graf 5 - Počet dětí v okrese Český Krumlov.....	37
Graf 6 - Počet dětí v okrese České Budějovice.....	38
Graf 7 - Počet dětí v okrese Tábor.....	39

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 – scénář pro polostrukturovaný rozhovor

1. V jakém okrese JČ váš sbor působí?
2. V jakém okrese váš sbor plní hru Plamen?
3. Jak dlouho jako vedoucí či instruktor u sboru působíte?
4. Docházel jste do kroužku i jako malé dítě?
5. Vidíte za dobu svého působení výrazné změny v početnosti dětí či jejich změnu chování?
6. Proč si myslíte, že se ve vašem sboru snižuje/zvyšuje počet dětí?
7. Docházejí do zájmového útvaru více dívky nebo chlapci?
8. Je tato rozdílnost v zájmovém útvaru viditelná z hlediska historie vašeho sboru?
9. Zúčastňují se děti pravidelně soutěží?
10. Když dojíždíte na soutěž hry Plamen, jezdí na soutěž více chlapců či dívek?
11. Od roku 2014 výrazně narůstá počet dětí i hasičů v Jihočeském kraji, vidíte od této doby nárůst i u vás ve sboru?
12. Mimo dojíždění na soutěže a hry Plamen některé sbory pořádají i jiné akce pro děti jako například různé vyrábění, adventní akce či TFA soutěž. Pořádáte tyto akce také?
13. Pokud ano, myslíte si, že těmito akcemi přivádíte do kroužku i nové děti?
14. Vidíte nějaké výrazné změny z historie v obsahu vykonávání činností s dětmi?
15. Vidíte nějaké výrazné změny v obsahu vykonávání činností ze strany vedoucích než je tomu nyní?
16. Jaké jsou vaše metody učení?
17. Jaké jsou vaše formy a obsah učení?
18. Mají vaše schůzky nějaké pedagogické či jiné cíle?

19. Vidíte nějaký zásadní rozdíl od vývoje moderní technologie, například změnu v metodách učení na zájmovém kroužku?

SEZNAM ZKRATEK

SH ČMS - Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska

SDH - Sbor dobrovolných hasičů

Resp. - Respondent

YMCA - Young Men's Christian Association

YWCA - Young Women's Christian Association

OSH - Okresní sdružení hasičů

CTIF - Comité Technique International de prevention et d'extinction de Feu

JČ - Jihočeský kraj

ABSTRAKT

POUSTKOVÁ, A. *Rozvoj hasičských zájmových útvarů v Jihočeském kraji*. České Budějovice 2020. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Vedoucí práce Mgr. R. Macků. Ph.D.

Klíčová slova: hasičský zájmový útvar, hra Plamen, volný čas, sbor dobrovolných hasičů, činnost mladých hasičů

Práce se zabývá rozvojem hasičského zájmového útvaru v Jihočeském kraji. První část práce představuje historii práce s dětmi v SH ČMS (Sbor dobrovolných hasičů Čech, Moravy a Slezska). Dále popisuje organizační strukturu SDH (Sbor dobrovolných hasičů) a jejich pedagogickou praxi zaměřenou na celoroční vzdělávací činnosti. Ta nás seznamuje s postupy práce s mladými hasiči, ve které je zahrnuta hra Plamen. Hra Plamen je nedílnou součástí každého mladého hasiče. V druhé části popisuje výzkum, který si kladl za cíl zmapování hasičského zájmového útvaru. Na základě výročních zpráv a sumářů byly vytvořeny grafy. Závěrem jsou pomocí metody vytváření trsů vyhodnoceny rozhovory s vedoucími kolektivů sboru dobrovolných hasičů.

ABSTRACT

The evolution of firefighting interest group in South Bohemia.

Klíčová slova: firefighting interest group, game called „Flame“, leisure time, volunteer fire department, activity of young fire-fighters

This bachelor thesis deals with the evolution of firefighting interest group in South Bohemian region. First part of this thesis presents the history of work with children in a Volunteer fire department of Bohemia, Moravia and Silesia. The thesis also describes the organisational structure of the Volunteer fire department and their pedagogical practice focused on year-round education activity. It introduces us to the procedures of working with young fire-fighters, which includes a game called „Flame“. This game is integral to every young fire-fighter. The next part of this thesis describes the research which aim was to map the firefighting interest group. The graphs were created based on annual reports and overview. In conclusion, there are interviews with team leaders of volunteer fire department evaluated using the tufting method.